

Vaasan yliopisto
UNIVERSITY OF VAASA

Aurora Komeri

Oikaisuerät arvonnisäverotuksessa

Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö

Talousoikeuden pro gradu -tutkielma

Kauppätieteiden maisteriohjelma

Vaasa 2023

VAASAN YLIOPISTO**Laskentatoimen ja rahoituksen yksikkö**

Tekijä:	Aurora Komeri		
Tutkielman nimi:	Oikaisuerät arvonlisäverotuksessa		
Tutkinto:	Kauppatieteiden maisteri		
Oppiaine:	Talousoikeus		
Työn ohjaaja:	Kalle Määttä		
Valmistumisvuosi:	2023	Sivumäärä:	86

TIIVISTELMÄ:

Arvonlisäveron suorittamisvelvollisuus syntyy lähtökohtaisesti suoriteperusteen mukaan. Tästä johtuen verovelvolliselle saattaa syntyä arvonlisäveron suorittamisvelvollisuus jo ennen kuin tämä saa vastiketta myynnistä ostajalta. Arvonlisäveron perusteessa ja samalla arvonlisäveron määrässä saattaa kuitenkin tapahtua muutoksia vielä alkuperäisen arvonlisäveron tilityksen jälkeen. Tällaisessa tilanteessa veron perustetta saadaan oikaista oikean suuruiseksi, jolloin myös suoritettavan arvonlisäveron määrä muuttuu. Veron perustetta muutetaan vähentämällä siitä oikaisueriä.

Oikaisueristä säädetään arvonlisäverolain 78 §:ssä, jonka mukaan veron perusteesta saadaan vähentää neljänlaisia oikaisueriä. Oikaisueriin lukeutuvat mukaan verollista myyntiä koskevat vuosi- ja vaihtoalennukset, osto- ja myyntihyvitykset, ylijäämänpalautukset sekä muut sellaiset oikaisuerät, verollista myyntiä koskevan sopimuksen mitätöinnin, peruutuksen tai purkamisen johdosta annetut oikaisuerät, verollista myyntiä koskevat luottotappiot sekä palautetuista pakkauksista ja kuljetustarvikkeista suoritettavat korvaukset. Vastaavasti verovelvolliselle ostajalle syntyy ostovähennyksen oikaisuvelvoite, josta säädetään arvonlisäverolain 118 §:ssä. Ostajan oikaisuvelvoite ei koske luottotappioita.

Tässä pro gradu -tutkielmassa on perehdytty oikaisueriin liittyvään arvonlisäverokohteluun tarkemmin. Tutkielmassa on selvitetty minkälaisen oikaisuerän saa vähentää veron perusteesta. Lisäksi tutkielmassa on selvitetty milloin ja kenelle oikaisuerän vähennysoikeus tai vastaavasti oikaisuvelvoite syntyy.

Tutkimus on toteutettu oikeusdogmaattisena tutkimuksena ja lähteinä on käytetty arvonlisäverolakia, lainvalmisteluaineistoa, oikeuskäytäntöä, Verohallinnon ohjeita sekä oikeuskirjallisuutta. Tutkielman pääpainotus on arvonlisäverolain tarkastelussa ja tutkielma on rajattu koskemaan Suomen sisäisiä myyntitapahtumia. Tutkielmassa huomioidaan myös arvonlisäverotuksen eurooppaoikeudellinen luonne, sillä arvonlisäverotus on yhdenmukaistettua Euroopan unionissa. Tutkielmassa käsitellään arvonlisäverolain rinnalla myös arvonlisäverodirektiiviä. Lisäksi tutkielmassa käsitellään kansallisen oikeuskäytännön ohella myös Euroopan unionin tuomioistuimen antamia ratkaisuja.

Oikaisuerät arvonlisäverotuksessa on aihealueena laaja. Voidaan kuitenkin todeta, että vähennyskelpoisuuden kannalta merkittäviksi tekijöiksi osoittautuvat etenkin oikaisuerän oikeudellinen luonne sekä arvonlisäverotuksen peruseriaate siitä, että arvonlisäveron tulee vastata sitä määrää, jonka verovelvollinen on tosiasiallisesti tavaran tai palvelun ostajalta saanut. Oikaisuerillä edistetään arvonlisäverotuksen neutraalisuuden toteutumista sekä tuetaan arvonlisäverotuksen kulutusverotuksellista luonnetta.

AVAINSANAT: arvonlisävero, arvonlisäverolaki, EU-direktiivit, EU-oikeus, oikaisu, vero-oikeus

Sisällys

Lyhenneluettelo	5
1 Johdanto	6
1.1 Tutkimusaiheen tausta	6
1.2 Tutkimusaiheen rajaus	7
1.3 Tutkimuskysymykset	8
1.4 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto	9
1.5 Tutkielman rakenne	13
2 Arvonlisäverotus ja oikaisuerät	14
2.1 EU-jäsenyyden vaikutus arvonlisäverotukseen	14
2.2 Arvonlisäveron peruste	16
2.3 Myynnin oikaisuerät	17
2.4 Ostojen oikaisuerät	19
3 Alennukset ja hyvitykset	22
3.1 Alennuksista ja hyvityksistä yleensä arvonlisäverotuksessa	22
3.2 Vahingonkorvauksen ja oikaisuerien välinen ero	23
3.3 Vaihdamaketjussa annettavat alennukset	28
3.4 Vastikkeettomat ja vaihdonluonteiset suoritukset	33
3.5 Alennusten ja hyvitysten ajallinen kohdistaminen	36
3.6 Alennusten ja hyvitysten vähentämisen edellytykset EU-oikeudessa	38
4 Ylijäämäpalautukset ja bonusjärjestelmät	42
4.1 Ylijäämäpalautukset	42
4.2 Bonusjärjestelmät	44
5 Luottotappiot	51
5.1 Luottotappioista yleisesti	51
5.2 Luottotappion ajallinen kohdistaminen	52
5.3 Luottotappion ja alennuksen välinen ero	55
5.4 Luottotappiot komissiokaupassa ja myyntisaamisten rahoitus	57
5.5 Luottotappion vähentämisen edellytykset EU-oikeudessa	61

6	Muut oikaisuerät	65
6.1	Sopimuksen mitätöinti, peruuttaminen ja purkaminen	65
6.2	Sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin välinen ero	68
6.3	Palautettavista pakkauksista ja kuljetustarvikkeista maksettava korvaus	71
6.4	Palautettavien pakkausten ja kuljetustarvikkeiden verokanta	72
7	Yhteenveto ja johtopäätökset	74
7.1	Yhteenveto	74
7.2	Johtopäätökset	76
	Lähteet	78
	Oikeustapausluettelo	85

Lyhenneluettelo

AVL – Arvonlisäverolaki 1501/1993

Arvonlisäverodirektiivi – Direktiivi 2006/112/EY – Euroopan unionin yhteinen arvonlisäverojärjestelmä

EU – Euroopan unioni

EUT – Euroopan unionin tuomioistuin

EV – Eduskunnan vastaus

EVL – Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968

Elinkeinoverolaki – Laki elinkeinotulon verottamisesta 360/1968

HE – Hallituksen esitys eduskunnalle

KILA - Kirjanpitolautakunta

KHO – Korkein hallinto-oikeus

KVL – Keskusverolautakunta

OKL – Osuuskuntalaki 421/2013

PL – Suomen perustuslaki 731/1999

T. – Taltio

TVL – Tuloverolaki 1535/1992

VaVM – Valtiovarainvaliokunnan mietintö

vp – Valtiopäivät

1 Johdanto

1.1 Tutkimusaiheen tausta

Arvonlisävero tilitetään valtiolle pääsääntöisesti suoriteperusteen mukaan¹ eli joissain tapauksissa jo ennen kuin tavaran tai palvelun myyjä saa maksua suoritteesta ostajalta. Tavaran tai palvelun veron peruste ja samalla arvonlisäveron määrä saattaa kuitenkin muuttua vielä arvonlisäveron tilityksen jälkeen esimerkiksi annettavan alennuksen, sopimuksen purkamisen tai asiakkaan maksukyvyttömyyden myötä. Tällaisessa tilanteessa myyjällä on oikeus tehdä oikaisu aikaisemmin suorittamaansa arvonlisäveroon. Vastavaroisesti tavaran tai palvelun ostajalle syntyy velvollisuus oikaista tämän tekemää ostovähennystä. Tällöin puhutaan arvonlisäverotuksen oikaisueristä, joista säädetään arvonlisäverolain (AVL, 1501/1993) 78 §:ssä ja 118 §:ssä.

Oikaisuerät vähennetään veron perusteesta, jonka seurauksena suoritettavan ja vähennettävän arvonlisäveron määrä muuttuu. Arvonlisäverolain 78 §:n mukaisiin oikaisueriin sisältyvät ostajalle annetut alennukset, hyvitykset, ylijäämänpalautukset ja verollista myyntiä koskevan sopimuksen mitätöimisen, peruuttamisen tai purkamisen johdosta annetut oikaisuerät, verollista myyntiä koskevat luottotappiot sekä palautetuista pakkauksista ja kuljetustarvikkeista suoritettu korvaus. Nämä oikaisuerät ovat merkittävä osa arvonlisäverotusta, sillä ne koskevat lähes kaikkia arvonlisäverovelvollisia. Useimmille yrityksille on nimittäin tyypillistä tarjota asiakkaille erilaisia alennuksia tai hyvityksiä. Lisäksi käytännön elämässä luottotappiot ovat lähes väistämättömiä ja toisinaan asiakkaan kanssa tehty sopimus saatetaan peruuttaa tai purkaa.

Oikaisueriä koskeva lainsäädäntö on kuitenkin aiheuttanut tulkintaongelmia, ja aihe on noussut useasti esille arvonlisäverotusta koskevassa oikeuskäytännössä. Merkittäväksi tulkintaongelmaksi on osoittautunut, onko oikaisuerä vähennyskelpoinen vai ei. Lisäksi epäselvyyttä lain tulkinnassa on aiheuttanut, kenelle oikaisuerän vähennysoikeus syntyy

---

¹ Nieminen ja muut, 2022, luku 17.

ja milloin oikaisuerän voi vähentää. Koska oikaisuerien oikeanlainen käsittely ei ole ollut käytännössä täysin selvää, on tässä tutkielmassa tarkoitus tutustua oikaisuerien käsitteeseen tarkemmin.

Oikaisueristä syntyneet tulkintaongelmat ovat osoitus niiden monimutkaisesta luonteesta, jonka vuoksi niitä koskevan lainsäädännön ja verotuskohtelun tunteminen on tärkeää. Oikaisuerien käsittelyn tuntemuksella varmistetaan, että arvonlisäveroa ei jouduta tilittämään perusteettomasti liikaa. Toisaalta oikaisuerien käsittelyn tunteminen takaa sen, että arvonlisäveroa ei myöskään vähennetä liikaa. Tällöin vältetään mahdollisilta seuraamusmaksuilta. Lisäksi oikaisuerien tuntemuksen avulla verovelvollinen osaa jo etukäteen varautua veron perusteen muutoksiin.

Arvonlisäverotuksen oikaisuerien tutkiminen on tarpeellista, sillä vaikka oikaisuerät ovat nousseet esille useasti oikeuskäytännössä, ei aiheesta juurikaan löydy aiempaa tutkimusta Suomesta. Tutkielman on tarkoitus palvella sekä verotuksen alaa että arvonlisäverovelvollisia toimijoita.

1.2 Tutkimusaiheen rajaus

Tutkielma on rajattu koskemaan Suomen arvonlisäverolakia ja Suomen sisäisiä myyntitapahtumia. Tämän vuoksi tutkielmasta on rajattu pois AVL 78 a § koskien yhteisöhankeintojen oikaisueriä. Rajauksen ulkopuolelle jää myös arvonlisäverojärjestelmän yksityiskohtaisempi käsittely, sillä lukijan oletetaan tuntevan arvonlisäverotuksen perusteet.

Tutkielman tarkastelun keskiössä ovat etenkin alennukset, hyvitykset ja luottotappiot, sillä näiden osalta tulkintaongelmia on syntynyt muita oikaisueriä enemmän. Tutkielmassa perehdytään myös muihin oikaisueriin, mutta niiden osuus jää tutkielmassa vähäisemmäksi.

Tutkielmassa on rajauksesta huolimatta mukana myös Euroopan unionin (EU) oikeutta, sillä EU:n vaikutusta arvonlisäverotukseen ei voi jättää huomioimatta. EU-oikeus on merkittävässä asemassa arvonlisäverolain tulkintaongelmien ratkaisussa², sillä arvonlisäverolaki pohjautuu EU:n arvonlisäverodirektiiviin (2006/112/EY)³. Arvonlisäverotuksen eurooppaoikeudellisen luonteen vuoksi kansallista arvonlisäverolakia ja arvonlisäverodirektiiviä on tarkoituksenmukaista käsitellä tutkielmassa rinnakkain.

1.3 Tutkimuskysymykset

Oikaisueroihin liittyen tulkintaongelmia on syntynyt etenkin sen osalta, onko oikaisuero vähennettävissä veron perusteesta vai ei. Arvonlisäverotuksessa tästä voidaan puhua arvostusongelmana⁴. Arvostusongelma liittyy siihen, mitkä kaikki maksuerät sisältyvät vastikkeeseen ja sitä kautta veron perusteeseen⁵. Tästä arvostusongelmasta voidaan muodostaa tutkielman pääasiallinen tutkimuskysymys:

- Minkälainen oikaisuero on vähennettävissä veron perusteesta?

Oikaisueroihin on kuitenkin liittynyt tulkintaongelmia myös ajallisen kohdistamisen osalta. Tällöin arvonlisäverotuksessa voidaan puhua ajallisesta ongelmasta eli siitä, mille ajankaksolle vero tulee kohdistaa⁶. Lisäksi tulkintaongelmia on syntynyt sen osalta, kenelle vähennysoikeus tai -velvoite syntyy. Mikäli erän voidaan katsoa olevan vähennettävissä veron perusteesta, voidaan pääasiallisesta tutkimuskysymyksestä johtaa vielä seuraavat jatkokysymykset:

- Milloin oikaisuero on vähennettävissä veron perusteesta?

---

² Määttä, 2015, s. 48.

³ Nieminen ja muut, 2022, luku 3.

⁴ Määttä, 2015, s. 16.

⁵ Määttä, 2015, s. 22–23.

⁶ Määttä, 2015, s.16 ja s. 21–22.

- Kenellä on oikaisuerän vähennysoikeus ja vastaavasti kenelle syntyy ostovähennyksen oikaisuvelvoite?

1.4 Tutkimusmetodi ja lähdeaineisto

Vero-oikeus ja talous ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Knuutinen on kuvannut vero-oikeutta kahden maailman kansalaiseksi, sillä vero-oikeus on oikeutta, mutta sen kohdeympäristö ja tavoitteet ovat taloudellisia. Varsinkin arvonlisäverotuksen suhde talouteen on vahva, sillä vero perustuu kulutuksen taloudelliseen arvoon.⁷ Taloudellisen yhteyden takia vero-oikeudessa keskeisessä roolissa ovat olleet käytännön tarpeet. Näitä käytännön tarpeita palveleva oikeusdogmaattinen tutkimusote on ollut vero-oikeudessa yleinen.⁸ Oikeusdogmatiikan tehtäviin kuuluvat voimassa olevan oikeuden sisällön selvittäminen eli säädösten tulkinta sekä normiaineiston systematisointi⁹. Myös tämä tutkielma toteutetaan oikeusdogmaattisena, sillä tarkoituksena on selvittää, miten oikaisueriin liittyviä säännöksiä tulee tulkita.

Oikeusdogmaattinen tutkimus nojautuu ennen kaikkea oikeuslähteisiin¹⁰. Oikeuslähteisiin kuuluu se aineisto, joilla juridinen ratkaisu joko oikeutetaan tai tehdään¹¹. Oikeuslähdeoppi kertoo, mihin oikeuslähteisiin oikeudellisessa ratkaisussa voidaan nojautua ja mikä on näiden oikeuslähteiden keskinäinen etusijajärjestys¹². Pohjoismaisen oikeuslähdeopin mukaan oikeuslähteet jaetaan etusijajärjestykseen siten, että ensimmäisenä on vahvasti velvoittavat oikeuslähteet, toiseksi heikosti velvoittavat oikeuslähteet ja viimeisenä sallitut oikeuslähteet¹³.

---

⁷ Knuutinen, 2014, s. 79–80.

⁸ Knuutinen, 2014, s. 95–96.

⁹ Aarnio, 1998, s. 989.

¹⁰ Knuutinen, 2014, s. 97.

¹¹ Aarnio, 2006, s. 289; Myrsky, 2011, s. 18.

¹² Knuutinen, 2014, s. 85.

¹³ Määttä, 2014, s. 13.

Vahvasti velvoittava oikeuslähde on laki, johon myös oikeudellisen ratkaisun tulee ensisijaisesti perustua. Termi velvoittavuus viittaa siihen, että julkisen vallan käyttäjä on veloitettu noudattamaan vahvasti velvoittavaa oikeuslähdettä. Jos vahvasti velvoittavaa oikeuslähdettä ei noudateta, julkisen vallan käyttäjä syyllistyy virkavelvollisuuden laiminlyöntiin.¹⁴ Tämän tutkielman tärkeimpinä oikeuslähteinä voidaan niiden vahvan velvoittavuuden takia pitää arvonlisäverolakia ja arvonlisäverodirektiiviä.

Verotuksessa lainsäädännön asemaa vahvistaa entisestään verotuksen laillisuusperiaate, josta säädetään Suomen perustuslain 81.1 §:ssä (PL, 731/1999). Laillisuusperiaatteen nojalla laki on aina verottamispäätökseen vaadittava oikeuslähde ja muita oikeuslähteitä käytetään vain lain rinnalla¹⁵. Pelkän lainsäädännön avulla ei kuitenkaan voida useimmissa tapauksissa vastata siihen, mikä on voimassa olevaa oikeutta¹⁶. Tämän vuoksi muiden oikeuslähteiden käyttö on usein välttämätöntä. Muilla oikeuslähteillä kuin lainsäädännöllä voidaan kuitenkin korkeintaan tukea ja tarkentaa vero-oikeudellisia ratkaisuja¹⁷.

Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä voidaan hyödyntää silloin, kun ratkaisua ei voida tehdä lain sanamuodon perusteella. Heikosti velvoittavaa oikeuslähdettä ei ole pakko käyttää oikeudellista ratkaisua tehdessä, mutta niiden tulkinnasta poikkeaminen on perusteltava.¹⁸ Heikosti velvoittavia oikeuslähteitä ovat lainvalmisteluaineisto ja oikeuskäytäntö¹⁹, joista molempia on hyödynnetty tutkielmassa lainsäädännön rinnalla. Oikeuslähdeopin mukaan lainvalmisteluaineistosta etusijajärjestyksen saa eduskunnan valiokuntamietinnöt ja tämän jälkeen hallituksen esitykset²⁰. Tutkielmassa on hyödynnetty etenkin hallituksen esityksiä. Niissä on käsitelty lainsäädännön uudistusta tai muutosta monipuolisimmin²¹.

---

¹⁴ Juusela, 2018, s. 450.

¹⁵ Knuutinen, 2014, s. 85.

¹⁶ Myrsky, 2012, s. 255.

¹⁷ Knuutinen, 2015, s. 820.

¹⁸ Juusela, 2018, s. 451.

¹⁹ Juusela, 2018, s. 450–451.

²⁰ Määttä, 2015, s. 53.

²¹ Määttä, 2015, s. 53–54.

Oikaisueriä tarkastellessa merkittäväksi oikeuslähteeksi nousee oikeuskäytäntö. Tämä johtuu siitä, että lain sanamuoto on osittain joustava eikä lainvalmisteluaineistossa juurikaan täsmennetä oikaisueriin liittyvää tulkintaa.²² Lisäksi useimmiten lain sisältö täsmentyy vasta oikeuskäytännön myötä²³. Oikeuslähteenä voi käyttää minkä tahansa tuomioistuimen antamaa ratkaisua, mutta suurimman painoarvon saavat ylimpien tuomioistuinten ratkaisut²⁴. Tämän vuoksi myös tässä tutkielmassa on hyödynnetty pitkälti korkeimman hallinto-oikeuden (KHO) ratkaisuja. Näistä lain tulkinnan kannalta tärkeimpiä ovat etenkin korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemat päätökset eli prejudikaatit²⁵. Tutkielmassa on hyödynnetty julkaistujen päätöksien lisäksi korkeimman hallinto-oikeuden julkaisemattomia päätöksiä.

Tutkielmassa on hyödynnetty myös keskusverolautakunnan (KVL) antamia ennakkoratkaisuja. Keskusverolautakunnan antamat ennakkoratkaisut ovat tärkeitä lain tulkinnassa, sillä ratkaisut koskevat aina periaatteiltaan merkittävää tai verotuskäytäntöä yhtenäistävää asiaa.²⁶ Vaikka tutkielma on rajattu koskemaan kansallisia myyntitapahtumia, käsitellään tutkielmassa myös Euroopan unionin tuomioistuimen (EUT) antamia ratkaisuja. EUT:n antamista ratkaisuista saadaan tukea arvonlisäverodirektiivin ja sitä kautta myös arvonlisäverolain tulkintaan.

Sallittuja oikeuslähteitä voidaan käyttää silloin, kun ratkaisua ei voi perustaa velvoittaviin oikeuslähteisiin²⁷. Sallituista oikeuslähteistä tässä tutkielmassa on hyödynnetty Verohallinnon ohjeita sekä oikeuskirjallisuutta²⁸. Lisäksi oikeusperiaatteista tutkielmassa korostuvat verotuksen laillisuusperiaate sekä arvonlisäverotuksen keskeinen seuraamusargumentti eli neutraliteettiperiaate²⁹. Näiden molempien asema oikeuslähteenä on

---

²² Määttä, 2022a, s. 149–150.

²³ Myrsky & Svensk, 2016, s. 58–59.

²⁴ Kemppinen & Siro, 2018, s. 497.

²⁵ Myrsky, 2011, s. 10–12.

²⁶ Verohallinto, 2022a.

²⁷ Juusela, 2018, s. 451.

²⁸ ks. tarkemmin Määttä, 2015, s. 58. Sallittuihin oikeuslähteisiin sisältyy monenlaisia oikeuslähteitä, kuten Verohallinnon ohjeet, oikeuskirjallisuus ja seuraamusargumentit.

²⁹ ks. Määttä, 2013a, s. 189.

kuitenkin sallittua oikeuslähdetä vahvempi, vaikka tyypillisesti oikeusperiaatteet ja seuraamusargumentit kuuluvat sallittujen oikeuslähteiden piiriin³⁰. Laillisuusperiaate saa vahvan velvoittavuuden PL 81.1 §:n nojalla³¹ ja neutraliteettiperiaatteen velvoittavuutta voidaan perustella sillä, että se on toiminut arvonlisäverolain säätämisperiaatteena³².

Neutraliteettiperiaatteella tarkoitetaan, että arvonlisäverojärjestelmä on rakenteeltaan neutraali. Arvonlisävero kohdistuu lähes kaikkeen kulutukseen, jonka takia se ei vaikuta suhteellisiin hintoihin verrattuna tilanteeseen, jossa verotusta ei olisi lainkaan. Pyrkimyksenä on, että arvonlisäverotus ei vääristä yritysten välistä kilpailua tai vaikuta taloudelliseen päätöksentekoon.³³ Neutraliteettiperiaate toimii arvonlisäverolain säätämisperiaatteena, sillä kun arvonlisäverolakia säädettiin, liikevaihtoverotuksen kokonaisuudistuksen päätavoitteeksi asetettiin verojärjestelmän neutraalisuuden lisääminen³⁴.

Neutraliteettiperiaatteen merkitys korostuu myös lain tulkinnassa. Etenkin EU-oikeudessa neutraliteettiperiaatetta on korostettu arvonlisäverodirektiivin tulkinnassa ja EUT on monessa arvonlisäverotusta koskevassa ratkaisussa viitannut verotuksen neutraalisuuden vaatimukseen³⁵. Myös korkeimman hallinto-oikeuden antamissa ratkaisuisa on viitattu neutraliteettiperiaatteeseen useasti joko suoraan tai EUT:n antaman ratkaisun kautta³⁶. Neutraliteettiperiaatetta voidaan siis pitää molempina sekä lainsäätämisperiaatteena että laintulkintaperiaatteena. Määttän mukaan neutraliteettiperiaate toimii ikään kuin lain säätämisen ja tulkinnan välisenä sillanrakentajana muodostaen niistä johdonmukaisen kokonaisuuden.³⁷

---

³⁰ ks. Hirvonen, 2011, s. 43.

³¹ Määttä, 2014, s. 13–15.

³² Määttä, 2013a, s. 189.

³³ Juanto ja muut, 2018, s. 12 ja s. 16.

³⁴ Määttä, 2013a, s. 189; HE 88/1993 vp, kohta 4.2.1.

³⁵ Terra & Kajus, 2021, s. 32 ja s. 81.

³⁶ ks. esimerkiksi KHO 2014:199; C-219/13 K Oy; KHO 2021:21.

³⁷ Määttä, 2013a, s. 189.

1.5 Tutkielman rakenne

Tutkielmassa on seitsemän päälukua. Ensimmäisessä eli johdantoluvussa käsitellään tutkimusaihetta yleisellä tasolla ja johdatetaan lukija aiheeseen. Johdantoluvussa lukijalle esitellään myös tutkielman rajaus, tutkimuskysymykset, tutkimusmetodi ja käytetty lähdeaineisto. Tavoitteena on avata aiheen taustaa ja kysymyksenasettelua siten, että tutkielman lukeminen eteenpäin on sujuvaa.

Tutkielman toisessa luvussa esitellään lyhyesti, miten EU-jäsenyys on vaikuttanut Suomen arvonlisäverojärjestelmään sekä miten arvonlisäveron peruste määritetään. Toisessa luvussa esitellään myös oikaisueriin liittyvät arvonlisäverolain säännökset ja arvonlisäverodirektiivin artikkelit.

Tämän jälkeen tutkielmassa käsitellään oikaisueriä omissa pääluvuissa. Luvussa kolme tutustutaan alennuksiin ja hyvityksiin, luvussa neljä ylijäämänpalautuksiin ja bonusjärjestelmiin ja viidennessä luvussa luottotappioihin. Kuudenteen lukuun on sisällytetty sekä sopimuksen mitätöinnistä, peruutuksesta ja purkamisesta aiheutuneet oikaisuerät sekä palautettavasta pakkauksesta tai kuljetusvälineestä suoritettujen korvauksien oikaisuerä. Seitsemännessä eli viimeisessä luvussa tiivistetään tutkielmassa esiin nousseet johtopäätökset yhteen.

2 Arvonlisäverotus ja oikaisuerät

2.1 EU-jäsenyyden vaikutus arvonlisäverotukseen

Arvonlisäverotusta käsitellessä on aiheellista avata EU-jäsenyyden tuomia muutoksia Suomen arvonlisäverojärjestelmään. Arvonlisäverojärjestelmään siirryttiin Suomessa vuonna 1994. Merkittävä syy arvonlisäverojärjestelmän käyttöönotolle oli, että sen käyttö oli edellytys EU-jäsenyydelle.³⁸ EU:n jäsenvaltioilta vaaditaan arvonlisäverojärjestelmän soveltamista, sillä arvonlisäverotus on yhdenmukaistettua EU:ssa³⁹. EU:n neuvoston mukaan sisämarkkinoiden toteuttaminen edellyttää yhtenäistä liikevaihtoverolainsäädäntöä, joka ei vääristä kilpailua eikä vaikeuta tavaroiden tai palveluiden vapaata liikkuvuutta⁴⁰.

Ennen EU-jäsenyyttä Suomessa sovellettiin liikevaihtoverolakia, joka muistuttaa periaatteiltaan arvonlisäverojärjestelmää⁴¹. Liikevaihtoverolain tiettyjä osia on omaksuttu jopa suoraan arvonlisäverolakiin⁴². Yksi suoraan arvonlisäverolakiin omaksutuista osista on ollut oikaisueriä koskenut lainkohta⁴³, johon on kuitenkin myöhemmin tehty lisäyksiä. Tämän arvonlisäverolain ja liikevaihtoverolain samankaltaisuuden takia, liikevaihtoverolain aikaisella oikeuskäytännöllä voi olla edelleen merkitystä lain tulkinnassa⁴⁴. Tämän nojalla myös tässä tutkielmassa huomioidaan muutamia liikevaihtoverolain aikana annettuja oikeusratkaisuja.

Arvonlisäverotuksen yhtenäistäminen on EU:ssa tehty direktiivien avulla⁴⁵. Direktiivit ovat lainsäädäntöohjeita, joiden sisältö tulee sisällyttää tietyssä määräajassa

---

³⁸ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 25–28; ks. HE 88/1993 vp. s. 2, s. 6 ja s. 15.

³⁹ Nieminen ja muut, 2022, luku 3.

⁴⁰ ks. arvonlisäverodirektiivi, (4). kohta.

⁴¹ Wikström ja muut, 2015, s. 364.

⁴² Määttä, 2015, s. 15.

⁴³ ks. HE 88/1993 vp, s. 90, jossa ehdotetaan arvonlisäverolain 78 §:n mukaisten oikaisuerien vastaavan liikevaihtoverolain (559/1991) 25 §:n säännöstä.

⁴⁴ Määttä, 2015, s. 463.

⁴⁵ Nieminen ja muut, 2022, luku 3.

jäsenvaltion kansalliseen lainsäädäntöön. Jäsenvaltiot saavat itse päättää direktiivin täytäntöönpanon muodot ja keinot, kunhan direktiivin mukaiset tavoitteet saavutetaan.⁴⁶ Direktiivien toteutuksessa on huomattavaa liikkumavaraa, sillä direktiivit ovat useimmiten yleisluonteisia ja ne sisältävät vain suuntaviivoja jonkin tietyn tavoitteen toteuttamiseksi⁴⁷. Arvonlisäverotuksen yhtenäistämisenä on siis tarkoituksena luoda yhteinen pohja arvonlisäverotukselle, mutta direktiivien toteutuksen liikkumavarasta johtuen jäsenvaltioiden lainsäädännöissä on yhä eroja.

EU:n ensisijaisuusperiaatteella tarkoitetaan, että EU-oikeuden normit syrjäyttävät kansallisen lain normit. Tämän ensisijaisuusperiaatteen nojalla jäsenvaltioiden on sovellettava ja tulkittava kansallista lainsäädäntöä EU-oikeuden vaatimusten mukaisesti.⁴⁸ EU-oikeuden etusijaperiaatteesta huolimatta direktiivit eivät ole suoraan sovellettavaa oikeutta⁴⁹. Direktiivien vaikutus edellyttää, että jäsenvaltiot säätävät kansallisen lainsäädännön direktiivien mukaisiksi⁵⁰. Joissain tapauksissa direktiivi voi kuitenkin saada välittömän vaikutuksen, mikäli jäsenvaltio ei ole täytäntöönpannut direktiiviä määräajassa tai täytäntöönpano on ollut virheellinen⁵¹. Välitön oikeusvaikutus voi tosin tulla sovellettavaksi vain verovelvollisen eduksi. Tällöin kansallinen laki syrjäytyy ja sen sijasta sovelletaan direktiivin säännöstä. Jäsenvaltiot eivät voi vedota direktiivin välittömään vaikutukseen verovelvollisen vahingoksi. Jäsenvaltioita koskee myös direktiivin tulkintavaikutus. Tulkintavaikutuksella tarkoitetaan, että kansallista oikeutta tulee tulkita direktiivin sanamuodon ja tavoitteen mukaisesti. Jos tulkintavaihtoehtoja on monia, tulee tuomioistuimen valita direktiivin päämäärää parhaiten vastaava vaihtoehto.⁵²

---

⁴⁶ Helminen, 2022, luku 1.4.2.2.

⁴⁷ Huovila, 2005, s.30; Raitio & Tuominen, 2020, s.82.

⁴⁸ Helminen, 2022, luku 1.2.3.

⁴⁹ Oikeusministeriö, 2013, luku 6.3.

⁵⁰ Raitio & Tuominen, 2020, s.81–83.

⁵¹ Nieminen ja muut, 2022, luku 3; Oikeusministeriö, 2013, luku 6.3.

⁵² Nieminen ja muut, 2022, luku 3.

2.2 Arvonlisäveron peruste

Oikaisuerien kannalta olennaiseksi nousee arvonlisäveron peruste. Veron perusteella tarkoitetaan vastiketta, josta arvonlisäveron määrä lasketaan verokannan osoittaman prosenttiosuuden mukaisesti⁵³. AVL 73.1 §:n mukaan veron peruste on myynnistä suoritettu vastike ilman veron osuutta, ellei 73 c §:ssä toisin säädetä. AVL 73.1 §:n mukaan vastikkeella tarkoitetaan myyjän ja ostajan välisen sopimukseen perustuvaa hintaa, joka sisältää kaikki hinnanlisät. AVL 73.1 § perustuu arvonlisäverodirektiivin 73 artiklaan, jonka mukaan veron peruste käsittää kaiken sen, mikä muodostaa luovuttajan tai suorittajan saaman vastikkeen. Lähtökohtana veron perusteen määrittämisessä voidaan siinä pitää sitä, että vero lasketaan ostajan suorittaman korvauksen kokonaismäärästä⁵⁴.

Veron perusteeseen sisältyviä hinnanlisiä ovat hallituksen esityksen HE 88/1993 vp mukaan esimerkiksi laskutuslisät⁵⁵. Hinnanlisiin luetaan mukaan myös postitus- ja kuljetuskustannukset sekä palvelun suorittamiseen liittyvät matka- ja majoituskustannukset⁵⁶. Veron perusteeseen sisällytettävistä eristä säädetään arvonlisäverodirektiivin 78 artiklassa. 78 artiklan mukaan veron perusteeseen tulee sisällyttää muut verot kuin arvonlisäverot, tullit, tuontimaksut ja muut sivukustannukset kuten provisio-, pakkaus-, kuljetus- ja vakuutuskustannukset.

Veron perusteeseen ei lueta mukaan hyödykkeen myyntiin liittyvästä rahoituspalvelusta perittävää korkoa, kuten osamaksu- tai viivästyskorkoa. Tämä johtuu siitä, että rahoituspalvelut eivät kuulu arvonlisäverolain soveltamisalaan.⁵⁷ Veron perusteen ulkopuolelle jäävät myös läpikulkuerät, joilla viitataan kautta- ja läpilaskutuksen eriin. Läpikulkueristä säädetään arvonlisäverodirektiivin 79 artiklassa, jonka mukaan veron perusteeseen ei sisälly erät, jotka ovat hankkijan nimissä ja lukuun kertyneiden kustannusten korvausta

---

⁵³ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

⁵⁴ Määttä, 2015, s. 427.

⁵⁵ HE 88/1993 vp, s. 88; Määttä, 2015, s. 426.

⁵⁶ HE 88/1993 vp, s. 88; Niskakangas ja muut, 2020, s. 140.

⁵⁷ HE 88/1993 vp, s. 88; Määttä, 2015, s. 426–427; ks. myös VaVM 69/1993 vp, s. 19.

ja jotka käsitellään läpikulkuerinä kirjanpidossa. Arvonlisäverolakiin ei ole sisällytetty täysin samanlaista säännöstä, mutta kyseinen tulkinta on voimassa myös Suomessa.⁵⁸

2.3 Myynnin oikaisuerät

Arvonlisäverojärjestelmässä tarkoituksena on, että veroa tilitetään ostajan lopullisesti maksamasta hinnasta, jonka nojalla verovelvollinen saa vähentää veron perusteesta oikaisueriä⁵⁹. Koska arvonlisäveron suorittamisvelvollisuus syntyy lähtökohtaisesti suoriteperusteen mukaisesti (AVL 15 §), veron peruste saattaa muuttua vielä alkuperäisestä. Tällöin verovelvollisella on oikeus tehdä oikaisu arvonlisäverotuksen määrään.

Veron perusteesta voidaan vähentää neljänlaisia oikaisueriä⁶⁰. Näistä oikaisueristä säädetään AVL 78.1 §:ssä seuraavasti:

Veron perusteesta saadaan vähentää:

- 1. ostajalle annettu, verollista myyntiä koskeva vuosi- ja vaihtolennus, osto- ja myyntihyvitys, ylijäämänpalautus sekä muu sellainen oikaisuerä;*
- 2. ostajalle verollista myyntiä koskevan sopimuksen mitätöimisen, peruuttamisen tai purkamisen johdosta annettu oikaisuerä;*
- 3. verollisena ilmoitettua myyntiä koskeva luottotappio;*
- 4. palautetuista pakkauksista ja kuljetustarvikkeista suoritettu korvaus.*

Lisäksi AVL 78.2 §:ssä säädetään, että vähennetystä luottotappiosta myöhemmin kertynyt määrä lisätään veron perusteeseen. AVL 78.3 §:n mukaan vähennettävä määrä ei sisällä veron osuutta. Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että jos oikaisuerän veroton hinta

---

⁵⁸ Juanto ja muut, 2018, s. 184.

⁵⁹ Nyrhinen ja muut, 2019, s.342.

⁶⁰ Määttä, 2022a, s. 148.

olisi esimerkiksi 100 euroa ja verokanta 24 %, saa verovelvollinen vähentää suoritettavaa arvonlisäveroa 24 eurolla⁶¹.

Vastaavasti arvonlisäverodirektiivin 90 ja 92 artikloissa säädetään myyntien arvonlisäverojen oikaisueristä. Direktiivin 90 artiklassa säädetään seuraavasti:

- 1. Sopimuksen mitätöimisen, peruuttamisen tai purkamisen taikka kauppahinnan maksamisen täyden tai osittaisen laiminlyönnin tai liiketoimen suorittamisen jälkeen myönnettävän hinnanalennuksen johdosta veron perustetta on vastaavasti alennettava jäsenvaltioiden vahvistamin edellytyksin.*
- 2. Jäsenvaltiot voivat olla soveltamatta 1 kohtaa, jos maksu laiminlyödään kokonaan tai osittain.*⁶²

Direktiivin 92 artiklassa säädetään seuraavasti:

Jäsenvaltiot voivat palautettavan pakkausmateriaalin kustannusten osalta soveltaa jotakin seuraavista säännöksistä:

- a) jättää ne veron perusteen ulkopuolelle ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet veron perusteen tarkistamiseksi, jollei pakkausmateriaalia palauteta;*
- b) sisällyttää ne veron perusteeseen ja toteuttaa tarvittavat toimenpiteet veron perusteen tarkistamiseksi, jos pakkausmateriaali tosiasiallisesti palautetaan.*

Direktiivin 90 ja 92 artikloista on huomattavissa direktiivien yleismuotoisuus ja liikkumavara täytäntöönpanon kannalta. 90 artiklan 2 kohta tarjoaa jäsenvaltioille mahdollisuuden olla soveltamatta artiklan 1 kohdan oikaisumahdollisuutta, mikäli maksu laiminlyödään. Suomessa ei ole sovellettu tätä mahdollisuutta, sillä AVL 78.1 §:n 3 kohdan mukaan luottotappion saa vähentää veron perusteesta. Lisäksi direktiivin 92 artikla tarjoaa

---

⁶¹ Nieminen ja muut, 2022, luku 15.

⁶² Tutkielmassa käsitellään myös kuudennen arvonlisäverodirektiivin (77/388/ETY) aikaisia ratkaisuja. Nykyisen arvonlisäverodirektiivin 90 artiklan 1 kohta vastaa kuudennen arvonlisäverodirektiivin 11 artiklan C kohdan 1 alakohtaa.

kaksi eri vaihtoehtoa jäsenvaltioiden valittavaksi, joista Suomessa sovelletaan direktiivin b) kohtaa. Toisaalta myös arvonlisäverolain 78.1 §:n 1 kohta antaa joustavuutta lain tulkintaan. Lainkohtaa voidaan pitää puolijoustavana normina, sillä lain sanamuodossa viitataan ”muuhun sellaiseen oikaisuerään”. Vähennyskelpoiset erät eivät siis rajoitu vain laissa mainittuihin eriin, vaan myös muut erät voivat olla vähennyskelpoisia.⁶³

EUT:n mukaan 90 artiklan 1 kohta on ilmaus arvonlisäverodirektiivin peruseriaatteesta, jolla tarkoitetaan, että veron perusteen tulee vastata verovelvollisen tosiasiallisesti saamaa vastiketta. Peruseriaatteesta seuraa, että jäsenvaltiot eivät voi kantaa veroa enempää, kuin verovelvollinen on sitä todellisuudessa saanut.⁶⁴ Veron perusteen tulee siis perustua vastikkeen kokonaismäärään, mutta myös sen tosiasialliseen määrään. EUT on viitannut tähän peruseriaatteeseen useassa oikaisueriä käsittelevässä ratkaisussa⁶⁵.

2.4 Ostojen oikaisuerät

Myyntien oikaisuerien vastapuolena on ostajan arvonlisäverovähennyksen oikaisuvelvollisuus. Veron perusteen muuttuessa ostajan tulee lähtökohtaisesti oikaista tämän aiemmin tekemää ostovähennystä. Ostojen oikaisueristä säädetään arvonlisäverolain 118 §:ssä seuraavasti:

Jos ostajaa hyvitetään 78 §:n 1 momentin 1 tai 4 kohdassa tai 78 a §:ssä tarkoitetuilla määrillä, vähennettyä veroa on vastaavasti oikaistava. (1 momentti)

Jos hankintaa koskevan vähennyksen tekemisen jälkeen sopimus on mitätöity, peruutettu tai purettu, vähennettyä veroa on oikaistava. (2 momentti)

---

⁶³ Määttä, 2014, s. 54.

⁶⁴ Ks. C-317/94 Elida Gibbs, kohta 19; C-146/19 SCT, kohta 25.

⁶⁵ Näihin ratkaisuihin perehdytään myöhemmin tässä tutkielmassa.

Tehtyä arvonlisäveron vähennystä tulee siis oikaista, mikäli myyjä on antanut ostajalle jonkinlaisen alennuksen, hyvityksen, ylijäämänpalautuksen tai muun sellaisen oikaisuerän (78 §:n 1 momentin 1 kohta) tai jos myyjä on maksanut ostajalle korvauksen palautetusta pakkauksesta tai kuljetustarvikkeesta (78 §:n 1 momentin 4 kohta). Arvonlisäverolain 78 §:n 1 momentin 2 kohdan mukainen sopimuksen mitätöinnistä, peruuttamisesta tai purkamisesta johtuva oikaisuerä on myös veloitettu ostajan oikaistavaksi. Luottotappion oikaisua ei ole otettu huomioon arvonlisäverolain 118 §:ssä ja sen osalta oikaisuvelvoitetta ei synny.

Vastaavasti arvonlisäverodirektiivin 184 ja 185 artikloissa säädetään arvonlisäveron oikaisuvelvoitteesta. EUT:n mukaan 184 ja 185 artikloissa säädetty oikaisujärjestelmä on erottamaton osa arvonlisäveron vähennysjärjestelmää. Oikaisujärjestelmällä lisätään vähennysten tarkkuutta ja edistetään arvonlisäveron neutraalisuutta.⁶⁶

Artiklassa 184 säädetään seuraavasti:

Alun perin tehty vähennys oikaistaan, jos se on suurempi tai pienempi kuin se, jonka tekemiseen verovelvollinen oli oikeutettu.

Artiklassa 185 säädetään seuraavasti:

1. Oikaiseminen tehdään etenkin, jos arvonlisäverovähennysten määrän määräytymistekijöissä on veroilmoituksen antamisen jälkeen tapahtunut muutoksia, esimerkiksi jos kauppa on peruutettu tai hinnanalennus saatu.

2. Poiketen siitä, mitä 1 kohdassa säädetään, oikaisua ei suoriteta kokonaan tai osittain maksamatta jääneistä liiketoimista eikä asianmukaisesti toteen näytetystä tai todetusta tuhoutumisesta, hävikistä tai varkaudesta eikä 16 artiklassa tarkoitettujen vähäarvoisten lahjojen tai näytekappaleiden antamista varten tapahtuneesta käyttöön ottamisesta.

---

⁶⁶ ks. C-684/18 World Comm Trading Gfz, kohta 31; C-107/13 FIRIN, kohdat 48–50.

Kokonaan tai osittain maksamatta jääneistä liiketoimista sekä varkaudesta jäsenvaltiot voivat kuitenkin vaatia oikaisua.⁶⁷

Myös ostojen oikaisuerien direktiivisäännöksistä voidaan huomata direktiivin yleismuotoisuus, sillä direktiivissä käytetään joustavia sanamuotoja kuten ”etenkin silloin” ja ”esimerkiksi”. Arvonlisäverolain sanamuoto on sen sijaan tarkempi. AVL 118.1 §:n viittaus AVL 78.1 §:n 1 kohtaan aiheuttaa kuitenkin tulkinnanvaraa, sillä kuten aiemmin todettiin, kyseinen lainkohta antaa sanamuodollaan joustavuutta oikaisuerien tulkintaan. Lisäksi toisin kuin arvonlisäverodirektiivissä, arvonlisäverolaissa ei tuoda esille niitä eriä, joita ostajan ei tarvitse oikaista.

---

⁶⁷ Kuudennessa arvonlisäverodirektiivissä (77/388/ETY) oikaisuveloitteesta säädettiin vastaavasti 20 artiklan 1 kohdassa.

3 Alennukset ja hyvitykset

3.1 Alennuksista ja hyvityksistä yleensä arvonlisäverotuksessa

AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisesti oikaisueriin sisältyvät ostajalle annettavat verollista myyntiä koskevat vuosi- ja vaihtoalennukset sekä osto- ja myyntihyvitykset. Tuloverotuksessa vastaavista oikaisueristä säädetään elinkeinoverolain (EVL, 360/1968) 18.1 §:n 1 kohdassa, jonka mukaan vuosi- ja vaihtoalennukset sekä osto- ja myyntihyvitykset ovat vähennyskelpoisia oikaisueriä. Näitä lainkohtia voidaan tulkita lähtökohtaisesti samalla tavalla.⁶⁸

Arvonlisäverotuksessa alennuksen saajan asemalla ei ole merkitystä, kun arvioidaan alennuksen vähennyskelpoisuutta oikaisueränä. Opiskelija-alennukset, varusmiesalennukset sekä eläkeläisalennukset ovat kaikki vähennyskelpoisia veron perusteesta. Lisäksi suorituksen nimityksellä ei ole merkitystä verokohtelun kannalta. Tämä tarkoittaa, että vaikka suoritusta kutsuttaisiin alennukseksi, ei se välttämättä ole vähennyskelpoinen veron perusteesta. Alennuksen vähennyskelpoisuuteen oikaisueränä vaikuttaa sen sijaan sen tosiasiallinen, oikeudellinen luonne.⁶⁹

Oikaisueriä, kuten alennuksia ja hyvityksiä tarkastellessa tulee huomioida, että AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukainen lista ei ole tyhjentävä⁷⁰. Lain sanamuoto ”muusta sellaisesta oikaisuerästä” osoittaa, että myös muut suoritukset voivat olla vähennyskelpoisia. Oikaisueriä koskevaa lain sanamuotoa ei juurikaan täsmennetä lain esitöissä, jonka vuoksi olennaisessa asemassa oikeuslähteenä suoritusten oikeudellisen luonteen arvioinnissa on verotus- ja oikeuskäytäntö⁷¹.

---

⁶⁸ Määttä, 2015, s. 463.

⁶⁹ Määttä, 2015, s. 428 ja s. 465–466.

⁷⁰ Kallio ja muut, 2020, s. 610.

⁷¹ Määttä, 2022a, s. 149–150.

Tässä luvussa on tarkoitus tutustua verotus- ja oikeuskäytäntöön tarkemmin alennusten ja hyvitysten osalta. Seuraavissa alaluvuissa pyritään luomaan käsitys siitä, minkälainen alennus tai hyvitys voidaan vähentää veron perusteesta. Ensimmäisenä tarkastellaan hinnanalennuksen ja vahingonkorvauksen välistä eroa oikeuskäytännön avulla. Tämän jälkeen käsitellään vaihdantaketjussa annettavia alennuksia, oman käytön verotuksen tilanteita sekä vaihdonluonteisia suorituksia. Lopuksi käsitellään vielä alennusten ja hyvitysten ajallista kohdistamista sekä tuodaan lyhyesti esille vähennysoikeuden syntyymiseen liittyviä edellytyksiä EU-oikeuden näkökulmasta.

3.2 Vahingonkorvauksen ja oikaisuerien välinen ero

Oikaisuerien ulkopuolelle jäävät luonnollisesti sellaiset erät, joista ei suoriteta arvonlisäveroa lainkaan. Arvonlisäveron soveltamisalasta säädetään AVL 1 §:ssä, jonka 1 momentin 2 kohdan mukaan veroa suoritetaan liiketoiminnan muodossa tapahtuvasta tavaran ja palvelun myynistä. Koska vahingonkorvaukset eivät ole liiketoiminnan muodossa tapahtuvaa myyntiä, ne jäävät arvonlisäverolain soveltamisalan ulkopuolelle⁷².

Verohallinnon ohjeen *Vahingonkorvaus ja vahingonkorvauksen luonteinen erä arvonlisäverotuksessa* (Dnro A122/200/2015) mukaan suoritusta voidaan pitää arvonlisäverotuksessa vahingonkorvauksena silloin, kun se ei ole vastike minkään tavaran luovuttamisesta tai palvelun suorittamisesta ja kun vahingonkorvaus maksetaan aiheutuneen haitan ja vahingon korvaamiseksi⁷³. Määritelmä saattaa vaikuttaa yksinkertaiselta, mutta todellisuudessa vahingonkorvaukset ovat aiheuttaneet useita tulkintaongelmia arvonlisäverotuksessa. Tämä johtuu osittain siitä, että vahingonkorvauksiin rinnastettavia eriä on monenlaisia.⁷⁴ Yksi näistä vahingonkorvaukseen rinnastettavista eristä on ollut hinnanalennus.

---

⁷² Nieminen ja muut, 2022, luku 4; Nyrhinen ja muut, 2019, s. 145.

⁷³ Verohallinto, 2017, kohta 1.

⁷⁴ Määttä, 2021, s. 425.

Vahingonkorvauksesta ja hinnanalennuksesta samankaltaisia tekee, että molemmat ovat seurauksia suoritushäiriöistä. Suoritushäiriöksi kutsutaan tilannetta, jossa sopimuksen mukainen suoritus ei jostain syystä toteudu. Tyypillisiä suoritushäiriöitä ovat suorituksen virhe tai viivästys. Suoritushäiriön seurauksena ostajalla on oikeus vaatia, että tämän maksamaa vastiketta muutetaan suoritushäiriötä vastaavaksi, jolloin puhutaan hinnanalennuksesta. Myyjälle suoritushäiriön seurauksena voi syntyä vahingonkorvausvelvollisuus. Vahingonkorvauksella pyritään saattamaan vastapuoli siihen taloudelliseen asemaan, jossa hän olisi ollut, jos sopimus olisi tullut asianmukaisesti täytetyksi.⁷⁵

Vahingonkorvauksen ja hinnanalennuksen välistä eroa on käsitelty sopimussakkojen yhteydessä. Oikeuskäytännöstä voidaan nostaa esille ratkaisu KHO 2014:192, joka koski kennusalalla käytettyä sopimussakkoa. Tapaus koski kahden yhtiön välistä urakkasopimusta, jossa sovittiin myös viivästyssakosta. Toimituksen viivästyessä ostajalla olisi oikeus viivästyssakkoon, jonka määrä oli prosenttimääräinen osuus jokaiselta viivästymispäivältä. Kun toimitus sitten viivästyi, tilaaja pidätti sopimuksen mukaisen viivästyssakon määrän suorittamastaan maksuerästä. Ratkaisun aikaan viivästyssakkolausekkeiden käsittelyyn liittyi epävarmuutta⁷⁶, jonka takia asiasta jätettiin ennakkoratkaisuhakemus keskusverolautakunnalle ja asia eteni korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan sopimussakkoa oli pidettävä arvonlisäverolain ulkopuolelle jäävänä vahingonkorvauksena.⁷⁷

Tähän tulkintaan päädyttiin sen perusteella, että viivästyssakon tarkoituksena katsottiin olevan aiheutuneen haitan ja vahingon korvaaminen eikä suoritusta voitu täten pitää alennukseen rinnastettavana oikaisueränä. Asiassa oli merkityksentöntä, että viivästyssakon määrä perustui ennalta sovittuun prosenttiosuuteen eikä se vastannut aiheutuneen

---

⁷⁵ Saarnilehto & Annola, 2018, s. 187 ja s.193–194.

⁷⁶ Ratkaisu oli toimialalle merkittävä, sillä viivästyssakkolausekkeiden käyttö on yleistä nimenomaan rakennusalalla. ks. tarkemmin yhtiön ennakkoratkaisuhakemus keskusverolautakunnalle sekä Verohallinnon ohje *Rakentamispalvelun myynti ja oma käyttö arvonlisäverotuksessa* (Dnro VH/2151/00.01.00/2018), kohta 8.1.2.

⁷⁷ ks. Pikkujämsä, 2011, s. 142. Ennen syntynyttä oikeuskäytäntöä sopimussakkoa pidettiin oikeuskirjallisuudessa hinnan oikaisueränä.

vahingon todellista määrää. Tämä tulkinta perustui EUT:n antamaan ratkaisuun C-277/05 *Société thermale d'Eugénie-les-Bains*, jossa EUT on todennut, että vahingonkorvauksen ei tarvitse perustua vahingon todelliseen määrään. EUT:n mukaan oikeudellista luonnetta arvioidessa tulee sen sijaan selvittää, onko suoritettun korvauksen ja palvelun suorittamisen välillä suoraa yhteyttä. Mikäli tällaista yhteyttä ei ole, kyseessä on vahingonkorvaus.⁷⁸

Sopimussakkojen lisäksi vahingonkorvauksen ja hinnanalennuksen välistä eroa on käsitelty vakiokorvausten yhteydessä. Ratkaisussa KHO 2018:69 käsiteltiin sähkömarkkinalain (588/2013) 100 §:n mukaista vakiokorvausta. Sähkömarkkinalain 100 §:n mukaan loppukäyttäjällä on ilman erillistä vaatimusta oikeus saada vakiokorvaus, jos sähkönjakelu tai sähköntoimitus keskeytyy yli 12 tunniksi. Sähkömarkkinalain 100 §:ssä säädetään tarkemmin vakiokorvauksen määristä, jotka perustuvat siihen, kauanko sähkönjakelu on ollut keskeytynyt. Vakiokorvauksen osalta oli epäselvää, onko se rinnastettavissa AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisiin oikaisueriin. Asiasta jätettiin ennakkoratkaisuhakemus keskusverolautakunnalle ja myöhemmin asia eteni korkeimman hallinto-oikeuden ratkaistavaksi.

Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisussa päädyttiin siihen, että vakiokorvausta oli pidettävä vahingonkorvauksena. Vakiokorvauksen vahingonkorvauksellista luonnetta perusteltiin ratkaisussa sillä, että sähköä ei ollut toimitettu lainkaan⁷⁹. Palvelu ei siis voinut olla laadultaan puutteellinen, mikä puolestaan viittaisi hinnanalennukseen. Lisäksi suorituksen oikeudelliseen arviointiin vaikutti sähkömarkkinalakia koskeva hallituksen esitys HE 20/2013 vp, jossa korkeimman hallinto-oikeuden mukaan todetaan vakiokorvauksen tarkoituksen olevan kuluttajalle aiheutuneen vahingon korvaaminen⁸⁰. Ratkaisun lopputulemaan vaikutti myös vakiokorvauksen enimmäismäärä, joka on sähkömarkkinalain 100 §:n mukaan 200 % asiakkaan vuosittaisesta siirtomaksusta. Korkeimman hallinto-

---

⁷⁸ ks. C-277/05 *Société thermale d'Eugénie-les-Bains*, kohdat 26–36.

⁷⁹ vrt. EUT:n ratkaisuun C-277/05 *Société thermale d'Eugénie-les-Bains*, jossa sovittua palvelua ei myöskään suoritettu lainkaan ja koska suoritteiden välillä ei ollut yhteyttä, kyseessä oli vahingonkorvaus.

⁸⁰ HE 20/2013 vp, s. 133–138.

oikeuden mukaan hinnanalennukseksi ei voida katsoa sellaista erää, joka voi olla suu-rempi kuin alkuperäinen vastike olisi ollut.⁸¹ Myös tässä ratkaisussa on viitattu EUT:n ratkaisuun C-277/05 Société thermale d'Eugénie-les-Bains, jonka perusteella vahingonkorvauksen ei tarvitse vastata vahingon todellista määrää.

Ratkaisussa KHO 2020:154 päädyttiin sen sijaan toisenlaiseen lopputulemaan, vaikka tapauksessa käsiteltiin samankaltaista tilannetta ratkaisun KHO 2018:69 kanssa. Myös tässä tapauksessa käsiteltiin sähkönjakeluyhtiötä, joka suoritti sähkönjakelun keskeytyksestä johtuen hyvityksiä asiakkailleen. Erona tapaukseen KHO 2018:69 oli, että kyseinen hyvitys oli täysin vapaaehtoinen eikä se perustunut sähkömarkkinalakiin. Maksettavan hyvityksen määrä oli 3 % asiakkaan vuotuisesta sähkönsiirtomaksusta ja enimmäismääräksi oli asetettu 350 euroa. Toisin kuin sähkömarkkinalain 100 §:n mukaisen vakiokorvauksen tapauksessa, tällaisen hyvityksen katsottiin olevan hinnanalennus, jonka sai vähentää veron perusteesta.

Ratkaisua perusteltiin sillä, että siihen ei liittynyt samanlaisia vahingonkorvaukselle ominaisia piirteitä kuin ratkaisussa KHO 2018:69 käsitellyn sähkömarkkinalain 100 §:n mukaiseen vakiokorvaukseen. Yhtiön vapaaehtoisesti maksama hyvitys ei ensinnäkään perustunut lainsäädäntöön ja toisekseen sen enimmäismäärä jäisi aina pienemmäksi kuin alkuperäinen vastike olisi ollut. Lisäksi hyvityksen tarkoituksena ei ollut korvata asiakkaalle koitunutta vahinkoa. Asiassa on mainittava myös se seikka, että asiakkaalla oli erikseen oikeus sähkömarkkinalain 100 §:n vakiokorvaukseen, jos sen saamisen edellytykset täyttyivät.

---

⁸¹ Vakiokorvauksen verokohtelu on täsmentynyt vasta syntyneen oikeuskäytännön myötä, sillä ennen vakiokorvausta pidettiin Verohallinnon ohjeen mukaan AVL 78 §:n mukaisena oikaisueränä. Verohallinto perusteli kantaa aikanaan sillä, että vakiokorvauksen määrä ei perustu vahingon todelliseen määrään. Tällöin ratkaisua C-277/05 Société thermale d'Eugénie-les-Bains ei ollut vielä annettu. Lisäksi vanhan sähkömarkkinalain (386/1995) 27 f §:n (444/2003) mukainen vakiokorvaus on ollut enimmillään 100 %, joka on saattanut vaikuttaa tähän tulkintaan. ks. tarkemmin Verohallinnon ohje *Verohallituksen kannanottoja yritysverokysymyksiin* (Dnro. 1531/345/2003), kohta 14.

Vahingonkorvauksiin liittyy myös ratkaisu KHO 2018:26. Tapauksessa henkilökuljetusliikenteessä toiminut elinkeinoharjoittaja oli laskuttanut kuljetuspalveluja käyttänyttä kuntaa perusteettomasti liikaa ja elinkeinoharjoittaja tuomittiin rikosoikeuden käynnin yhteydessä maksamaan tämä liikaveloitus takaisin arvonlisäveroineen. Takaisinmaksun arvonlisäverokohtelua käsiteltiin myöhemmin korkeimmassa hallinto-oikeudessa, sillä elinkeinoharjoittaja vaati takaisinmaksua kohdeltavaksi myynnin oikaisueränä, vaikka rikosoikeudenkäynnin aikana takaisinmaksusta oli puhuttu vahingonkorvauksena. Ratkaisussa päädyttiin kuitenkin siihen, että takaisinmaksua oli pidettävä luonteeltaan myynnin oikaisueränä ja täten elinkeinoharjoittajalla oli oikeus saada liikaa tilitetyt arvonlisäverot takaisin.

Takaisinmaksun oikeudellista luonnetta myynnin oikaisueränä perusteltiin kunnan toiminnalla kyseisessä tilanteessa. Perusteluissa viitataan siviilioikeuden periaatteisiin, joiden nojalla velkojalla on useita oikeussuojakeinoja käytettävissään sopimusrikkomusta vastaan. Tilanteessa, jossa oikeuskeinoja on useampia, on velkojalla oikeus valita mihin seuraamukseen turvautua. Tässä tapauksessa kunnalla olisi ollut mahdollisuus hakea arvonlisäveroa erikseen takaisin AVL 130 §:n mukaisen kuntapalautuksen avulla. Kunta oli kuitenkin vaatinut takaisin koko liikalaskutuksen määrän arvonlisäveroineen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan lopputulokseksi ei tämän vuoksi tullut vain aiheutuneen vahingon korvaaminen. Asiassa suorituksen nimityksellä vahingonkorvauksena rikosoikeudenkäynnin yhteydessä ei ollut merkitystä. Suorituksen nimityksen sijaan suorituksen oikeudellinen luonne ratkaisi verokohtelun.

Vahingonkorvauksen ja myynnin oikaisuerien väliseen erottamiseen liittyy monia huomioitavia asioita. Määttän mukaan vahingonkorvauksen ja siihen rinnastettavan erän välillä ratkaisevaksi nousee suorituksen oikeudellinen luonne⁸², kuten myös edellä esitetyn oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta. Suoritusten nimitykselle ei tule antaa painoarvoa, sillä silloin pelkällä nimikkeen vaihtamisella pystyttäisiin vaikuttamaan

---

⁸² Määttä, 2021, s. 432.

verokohteluun⁸³. Oikeudellista luonnetta tulee arvioida pikemminkin suorituksen tarkoituksen näkökulmasta. Vahingonkorvauksen tarkoituksena on korvata aiheutunut vahinko, kun taas hinnanalennus viittaa vastikkeen alentamiseen. Lisäksi Pikkujämsän mukaan yhdeksi ratkaisevaksi tekijäksi vahingonkorvauksen ja hinnanvälisessä erottamisessa näyttää nousevan, miten osapuolet käsittelevät suoritusta itse⁸⁴. Tämä ilmenee ratkaisusta KHO 2018:26, jossa kunnan toiminnalla oli lopulta suuri merkitys takaisinmaksun arvonlisäverokohteluun. Vahingonkorvausten osalta merkittäväksi ovat nousseet myös EUT:n antamat ratkaisut ja niissä annetut oikeusohjeet⁸⁵. Näistä vahingonkorvauksen ja oikaisuerien välisen eron kannalta merkittäväksi nousee etenkin tapauksessa C-277/05 Société thermale d'Eugénie-les-Bains annettu tulkinta siitä, että vahingonkorvauksen ei tarvitse vastata vahingon todellista määrää.

3.3 Vaihdamaketjussa annettavat alennukset

Vaihdamaketjussa annettavissa alennuksista on oikaisuerien kannalta kyse siitä, kenelle vähennysoikeus alennuksen osalta syntyy. Vaihdamaketjussa annettavalla alennuksella tarkoitetaan, että tavaran valmistaja antaa alennuksen vaihdamaketjun väliportaan yli. Tällaiset alennukset on katsottu AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisiksi alennuksiksi. Tulkinta on ollut sovellettavissa Suomessa jo liikevaihtoverolain aikana ja nykyisin myös arvonlisäverotuksessa.⁸⁶

Vaihdamaketjussa annettavaan alennukseen liittyy EUT:n antama ratkaisu C-317/94 Elida Gibbs. Tapauksessa kemikaalituotteita valmistavalla Elida Gibbsillä oli käytössä myynninedistämisjärjestelmä, jossa tämä antoi alennuksia suoraan lopulliselle kuluttajalle erilaisten alennuskuponkien avulla. Alennuskuponnit pystyi esittämään vähittäiskauppiaille, jotka myönsivät alennuksen hyödykkeen hinnasta. Elida Gibbs hyvitti

---

⁸³ Määttä, 2021, s. 432.

⁸⁴ Pikkujämsä, 2011, s. 142.

⁸⁵ Määttä, 2021, s. 432.

⁸⁶ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

annetut alennukset vähittäiskauppiaille. Ratkaistavaksi nousi, saako Gibbs vähentää osatajalle annetun alennuksen veron perusteesta, vaikka laskutus kulki väliportaana kautta. Ratkaisussa päädyttiin siihen, että alennus oli vähennyskelpoinen. EUT on todennut ratkaisussa, että oikaisuerien säännöstä veron perusteen alentamisesta voidaan soveltaa myös tilanteessa, jossa verovelvollinen ei ole sopimussuhteessa asiakkaaseen, mutta joka on ensimmäinen lenkki liiketoimien ketjussa, ja joka myöntää alennuksen lopulliselle kuluttajalle⁸⁷.

EUT perusteli ratkaisua arvonlisäverojärjestelmän peruseriaatteella. Peruseriaatteen mukaan veron peruste ei voi ylittää sitä vastiketta, jonka kuluttaja tosiasiallisesti maksaa myyjälle. Ratkaisussa tuodaan esille myös arvonlisäverotuksen kulutusverotuksellinen luonne, sillä ratkaisussa todetaan, että arvonlisäveron ei ole tarkoitus kohdistua verovelvolliseen vaan sen sijaan lopulliseen kuluttajaan. Verovelvollisen tehtävänä on vain tilittää vero lopullisen kuluttajan puolesta valtiolle. EUT:n mukaan olisi arvonlisäverodirektiivin vastaista, mikäli verovelvollinen joutuisi tilittämään veroa suuremmasta määrästä, kuin hän on todellisuudessa saanut. Tällöin arvonlisäverotuksen neutraalisuus ei toteutuisi.⁸⁸

Elida Gibbsin ratkaisussa tuodaan esille Yhdistyneen kuningaskunnan, Saksan ja Kreikan hallitusten esittämä väite siitä, että kyseinen tulkinta vaarantaa arvonlisäverojärjestelmän toiminnan. Taustalla oli ajatus, että tavaran valmistajan tulisi laatia väliportaalle hyvityslaskut ja väliportaana tulisi tehdä alennuksen antamisesta johtuen oikaisu omaan verotukseensa. Tämä nähtiin käytännön rasitteena arvonlisäverojärjestelmälle. Väite kuitenkin kumottiin, sillä EUT:n tulkinnan mukaan väliportaassa tapahtuvien liiketoimien veron perustetta ei tarvitse oikaista. Tämä johtuu siitä, että väliportaalla on oikeus vähentää se arvonlisäveron määrä, joka on maksettu alkuperäiselle tavarantuottajalle.

---

⁸⁷ C-317/94 Elida Gibbs, kohta 31.

⁸⁸ C-317/94 Elida Gibbs, ks. kohta 19 ja 28.

Väliportas tilittää veroa maksamansa hinnan ja saamansa hinnan välisestä erotuksesta.⁸⁹ Veroa suoritetaan siis vain väliportaan luomasta arvonnalisästä.

Vaikka ratkaisussa kumottiin kyseinen väite arvonnalisäverojärjestelmän toiminnan vaarantumisesta, asiaa käsiteltiin vielä myöhemmin tapauksessa C-427/98 Komissio v. Saksa. Euroopan unionin komissio vaati unionin tuomioistuinta toteamaan, että Saksan liittotasavalta ei noudattanut arvonnalisäverodirektiiviä, sillä se ei ollut antanut säädöksiä, jotka mahdollistaisivat veron perusteen oikaisemisen alennuskuponkien hyvittämisen yhteydessä. Tapauksessa tuodaan esille, että Saksan liittovaltio ja Yhdistynyt Kuningaskunta eivät olleet ratkaisussa C-317/94 Elida Gibbs annetun tulkinnan kannalla. Saksan liittovaltion ja Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukset esittivät jälleen väitteen, että Elida Gibbsin tapauksessa annettu tuomio horjuttaa arvonnalisäverojärjestelmää. Hallituksien mukaan ratkaisu aiheuttaa kolme ongelmaa: käytännön vaikeudet arvonnalisäverojärjestelmän hallinnoinnissa, verotulojen menetys ja kilpailuneutraliteetin horjuminen⁹⁰.

Käytännön vaikeuksia perusteltiin samalla tavalla kuin Elida Gibbsin ratkaisussa. Saksan hallituksen kannan mukaan valmistajan tulisi laatia hyvityslaskut vähittäiskauppiaille, jotta tällä olisi oikeus alentaa veron perustetta ja väliportaan tulisi oikaista veron perustetta vastaavasti. Tämä väite oli kumottu jo ratkaisussa Elida Gibbs, sillä EUT:n tulkinnan mukaan väliportaan ei tarvitse tehdä oikaisua arvonnalisäverotuksen vähennysjärjestelmän ansiosta.⁹¹

Verotulojen alenemista Saksan hallitus perusteli sillä, että veron perustetta alennetaan kahdesti. Väitteen taustalla oli olettaus, että myös vähittäismyyjä saisi vähentää alennuksen veron perusteesta. EUT kumosi tämän väitteen, sillä vähittäiskauppiaan veron perusteena tulee olla tämän tosiasiallisesti saatu vastike eli asiakkaan maksama vastike

---

⁸⁹ C-317/94 Elida Gibbs ks. kohta 32–33.

⁹⁰ C-427/98 Komissio v. Saksa, ks. kohta 37.

⁹¹ C-427/98 Komissio v. Saksa, kohdat 38–47; C-317/94 Elida Gibbs ks. kohdat 32–33.

ja tavarán valmistajan maksama hyvitys yhteensä. Táten vähennystä ei tehdä kahdesti eikä valtiolle aiheudu verotulojen menetyksiä.⁹²

Kilpailuneutraliteetin vääristymistä Saksan hallitus perusteli sillä, että vaihdantaketjun alennuskuponkijärjestelmä on verotuksellisesti edullisempi verrattuna muihin markkinoititoimiin. Saksan hallituksen mielestä edullisempi verokohtelu voi lopulta vaikuttaa myynninedistämisen kustannusten rahoitukseen ja syrjii muita myynninedistämistoimia. EUT ei hyväksynyt tätäkään väitettä, sillä arvonlisäveroa ei voida pitää kustannustekijänä eikä sillä tule neutraliteettiperiaatteen takia olla vaikutusta siihen, mikä myynninedistämismenetelmä valitaan. Lisäksi EUT vetoaa väitteen kumoamisessa siihen, että Saksan hallitus ei ole näyttänyt esittämänsä väitettä toteen. Ratkaisun lopputulemana EUT totesi, että Saksan liittotasavalta ei ollut noudattanut arvonlisäverodirektiivin velvoitteita ja että veron perusteen oikaiseminen alennuskuponkien hyvittämisen yhteydessä tulee sallia.⁹³

Saksan hallituksen esittämiin väitteisiin liittyen voidaan ottaa esille myös tapaus C-398/99 Yorkshire Co-operatives. Tapauksessa käsiteltiin Elida Gibbsin kanssa samankaltaista tilannetta, mutta vähittäiskauppiaan näkökulmasta. Tapauksessa vähittäismyyjä hyväksyi tavaroita myydessään, että asiakas saattoi maksaa osan hinnasta käteisellä ja osan tavarán valmistajalta saadulla alennuslipukkeella. Vähittäiskauppias pystyi hakemaan annetusta alennuksesta hyvityksen tavarán valmistajalta. Asiassa oli ratkaistavana, tuleeko vähittäiskauppiaan lukea tavarán valmistajan maksama hyvitys mukaan veron perusteeseen vai ei. EUT:n ratkaisun mukaan alennuslipukkeen nimellisarvo tuli lukea mukaan veron perusteeseen.⁹⁴ Tämä tulkinta oli vahvistettu jo aikaisemmin ratkaisussa C-427/98 Komissio v. Saksa, jossa vahvistettiin, että väliportaán tulee sisällyttää veron perusteeseen valmistajan maksama hyvitys⁹⁵.

---

⁹² C-427/98 Komissio v. Saksa, kohdat 48–67.

⁹³ C-427/98 Komissio v. Saksa, kohdat 68–79.

⁹⁴ C-398/99 Yorkshire Co-operatives, kohdat 20–23.

⁹⁵ C-427/98 Komissio v. Saksa, ks. kohta 59.

Oikeuskäytännön perusteella voidaan todeta, että alennuksen vähennyskelpoisuuteen vaihdantaketjussa vaikuttaa vahvasti arvonlisäverojärjestelmän peruseräite siitä, että tilitettävän arvonlisäveron tulee vastata verovelvollisen todellisuudessa saamaa määrää. Tavarantoimittajan todellisuudessa saama määrä on vähittäiskauppiiaan maksama vastike, josta voidaan vähentää tälle myöhemmin maksettu hyvitys asiakkaan käyttämästä alennuksesta. Vastaavasti vähittäiskauppiiaan tulee huomioida tämä hyvitys omassa arvonlisäverotuksessaan siten, että se lisätään veron perusteeseen. Alennuksen vähennysoikeus syntyy vaihdantaketjussa siis sille, joka kantaa kustannuksen alennuksen antamisesta.

Vaihdantaketjussa annettavia alennuksia tarkastellessa tulee kuitenkin olla huolellinen, sillä alennukset, jotka perustuvat erilliseen sopimukseen tai jotka annetaan vaihdantaketjun ulkopuolelle, eivät ole vähennyskelpoisia⁹⁶. Kuten EUT on todennut, tavarantoimittajan tulee olla vaihdantaketjussa liiketoimien ensimmäinen lenkki, joka tarjoaa alennuksen väliportaiden yli suoraan kuluttajalle⁹⁷. Alennuksia tarkastellessa tulee arvioida, onko tilanteessa kyse vaihdantaketjusta vai jostakin muusta järjestelystä.

Tällainen arviointi tehtiin ratkaisussa KHO 30.03.2001 T. 651, jossa ei ollut kyse vaihdantaketjussa annettavasta alennuksesta. Tapauksessa käsiteltiin etupistejärjestelmää, jossa asiakkaat keräsivät etupisteitä kaikista tekemistään ostoista, jotka oli tehty järjestelmään kuuluvissa yrityksissä. Järjestelmää hallinnoi erillinen hallinnointiyhtiö. Kun asiakkaalle kertyi tarpeeksi pisteitä, hallinnointiyhtiö lähetti asiakkaalle pistesetelin. Pisteseteli kävi maksuna kaikissa järjestelmään kuuluvissa yrityksissä ja kun pisteseteli käytettiin, hallinnointiyhtiö hyvitti pistesetelin arvon sen vastaanottaneelle kauppiaille. Järjestelmä toimi siten, että jokainen järjestelmään kuuluva kauppias maksoi hallinnointiyhtiölle markkinointimaksua, joka oli sidottu kauppiiaan tekemiin myynteihin. Osan kustannuksista hallinnointiyhtiö maksoi itse.

---

⁹⁶ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

⁹⁷ ks. C-317/94 Elida Gibbs, kohta 31.

Tilanteen ei katsottu vastaavan vaihdantaketjussa annettavaa alennusta, jonka takia hallinnointiyhtiö ei saanut vähentää kauppiaille maksettua hyvitystä veron perusteesta. Vähennysoikeutta ei voinut syntyä, sillä yhtiö ei myynyt hyödykkeitä asiakkaille ja kysymys ei ollut yhtiön antamista alennuksista vähittäisportaan ylitse. Tilanteessa ei ollut merkitystä sillä, että hallinnointiyhtiö osallistui järjestelmän kustannuksien kattamiseen eikä sillä, että suurin osa kaupoissa myytävistä hyödykkeistä ostettiin hallinnointiyhtiöltä.

3.4 Vastikkeettomat ja vaihdonluonteiset suoritukset

Arvonlisäveron oikaisueriin kuuluvista alennuksista ja hyvityksistä tulee erottaa tavaroiden vastikkeettomat luovutukset. Näihin vastikkeettomiin luovutuksiin luetaan mukaan asiakaslahjat, joita yritykset antavat asiakkaille ja jälleenmyyjille edistääkseen yrityksen myyntiä. Asiakaslahjoista aiheutuneet myynninedistämismenot ovat vähennyskelpoisia tuloverotuksessa, ja ostohintaan sisältyvän arvonlisäveron saa vähentää arvonlisäverotuksessa. Asiakaslahjojen luovuttaminen vastikkeettomasti saattaa kuitenkin aiheuttaa oman käytön verotuksen.⁹⁸

Oman käytön arvonlisäverotuksesta säädetään AVL 20–26 §:ien säännöksissä. AVL 21.1 §:n 2 kohdan mukaisesti oman käytön verotuksen alaan kuuluu myös tavarantoimittajan vastikkeettoman luovutus. Oman käytön verotuksesta säädetään vastaavasti arvonlisäverodirektiivin 16 artiklassa, jonka mukaan vastikkeelliseen luovutukseen rinnastetaan tavarantoimittajan vastikkeettomat luovutukset.⁹⁹ AVL 25 §:n ja arvonlisäverodirektiivin 16 artiklan mukaan oman käytön verotuksen alaan eivät kuitenkaan kuulu tavarantoimittajan näytteet tai tavantomaiset mainoslahjat. Verohallinnon antaman ohjeen *Oman käytön ja alivastikkeellisen luovutusten arvonlisäverotus* (Dnro VH/4529/00.01.00/2019) mukaan tavanomaisen lahjan arvonlisäverollinen ostohinta saa olla enintään 50 euroa¹⁰⁰.

---

⁹⁸ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 482–483.

⁹⁹ Määttä, 2022b, s. 3–4.

¹⁰⁰ Verohallinto, 2019b, kohta 2.3.3.

Oman käytön verotus on nostettava esille oikaisueroa käsitellessä, sillä vastikkeettomat luovutukset eivät ole rinnastettavissa hinnanalennuksiin tai hyvityksiin. Vastikkeettoman luovutuksen ja hinnanalennuksen välistä eroa on kuitenkin jouduttu käsittelemään oikeuskäytännössä. EU:n oikeuskäytännöstä voidaan nostaa esille EUT:n antama ratkaisu C-48/97 Kuwait Petroleum, jossa käsiteltiin polttoaineen myynninedistämiskampanjaa. Kampanjassa asiakkaille tarjottiin ostoseteli jokaisesta 12 litran ostoksesta ja kun asiakas oli kerryttänyt tietyn määrän seteleitä, tämä sai valita lahjakuvastosta itselleen lahjan. Ratkaistavana asiassa oli, voiko käsitteet hinnanalennus ja hyvitys kattaa luovutetun tavaran kokonaishinnan. Tapaus ei liity suoraan arvonlisäverodirektiivin oikaisueroa koskevaan 90 artiklaan, sillä tapauksessa käsiteltiin ostajalle annettavaa alennusta sinä hetkenä, jolloin liiketoimi suoritetaan. Tällaisesta alennuksesta säädetään arvonlisäverodirektiivin 79 artiklassa¹⁰¹. Ratkaisu on kuitenkin olennainen myös 90 artiklaa tarkastellessa, sillä siinä otettiin kantaa hinnanalennuksen määrään liittyen.

Ratkaisussa EUT toteaa, että hinnanalennus ei voi kattaa tuotteen kokonaishintaa. Yhtiön antamia lahjoja ostoseteleitä vastaan ei voitu myöskään pitää vähäarvoisina, joten yhtiön tuli suorittaa lahjojen luovutuksista oman käytön veroa.¹⁰² Hinnanalennuksen määrään otettiin samalla tavoin kantaa myös vakiokorvauksien yhteydessä käsitellyssä tapauksessa KHO 2018:69. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun perusteluissa todetaan, että hinnanalennus ei voi olla suurempi kuin mitä alkuperäinen vastike olisi ollut.

Asiakaslahjan arvonlisäverokohtelua on käsitelty myös tapauksessa KHO 2017:164. Tapauksessa oli kyse tilanteesta, jossa kanta-asiakkaat keräsivät kanta-asiakaspisteitä heidän tekemiensä ostojen perusteella. Näillä kanta-asiakaspisteillä oli mahdollisuus tilata kanta-asiakaslahja tai valita veloitukseton tuote myyjän valikoimasta. Kanta-asiakaspisteitä pystyi käyttämään myös myyntituotteiden osamaksuna. Tapauksessa ratkaistavana oli, tuliko tavaroiden luovutuksesta kanta-asiakaspisteitä vastaan suorittaa oman käytön

---

¹⁰¹ Tapauksessa käsitellään kuudennen direktiivin (77/388/ETY) 11 artiklan A kohdan 3 alakohdan b kohtaa, joka vastaa nykyisen arvonlisäverodirektiivin (2006/112/EY) 79 artiklan 1 alakohdan b) alakohtaa ks. Määttä, 2022b, s. 6.

¹⁰² C-48/97 Kuwait Petroleum, kohdat 17 ja 32.

veroa ja miten kanta-asiakaspisteiden käyttö osamaksuna kohdeltaisiin arvonlisäverotuksessa. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen mukaan tavaroiden vastikkeettomasta luovuttamisesta tuli maksaa oman käytön veroa. Pisteiden käyttö osamaksuna sen sijaan katsottiin olevan alennuksen luonteinen erä. Tätä perusteltiin sillä, että pisteiden käyttö vähensi asiakkaan maksamaa vastiketta ja veron perusteena on pidettävä tätä asiakkaan todellisuudessa maksamaa hintaa.

Asiakaslahjojen lisäksi oikaisuerien ulkopuolelle jäävät vaihdonluonteiset suoritukset, joita ei niitäkään voida rinnastaa hinnanalennukseen tai hyvitykseen. Vaihdonluonteisella suorituksella tarkoitetaan, että myynnistä suoritettava vastike maksetaan muutoin kuin rahana. Arvonlisäverollinen myynti edellyttää, että tavaran tai palvelun luovutus on vastikkeellista. Vastike maksetaan yleensä rahana, mutta vastike voi olla myös muu suoritus, kunhan sen arvo voidaan ilmaista rahassa.¹⁰³

Vaihdonluonteisen suorituksen arvonlisäverokohtelua käsiteltiin keskusverolautakunnan antamassa ennakkoratkaisussa KVL 2007/30¹⁰⁴. Asiassa käsiteltiin yhtiötä, jonka tuotteita myytiin ja markkinointiin kotona järjestettävillä kutsuilla. Kutsujen järjestäjälle myönnettiin kutsujen myynteihin perustuva prosenttimääräinen hyvitys, jonka tämä sai käyttää tilatessaan yhtiön tuotteita.

Keskusverolautakunnan mukaan kyseessä oli vaihdonluonteinen suoritus eikä hyvitystä voitu pitää arvonlisäverolain mukaisena oikaisueränä. Täten yhtiön tuli suorittaa arvonlisäveroa kutsujen järjestäjälle myydyistä tuotteista ilman, että siitä vähennettiin tälle myönnettyä hyvitystä. Keskusverolautakunta perusteli ratkaisua sillä, että kutsujen järjestäjä tarjosi yhtiölle paikan markkinoida ja myydä tämän tuotteita. Vastikkeena kutsujen järjestämisestä järjestäjälle annettiin hyvitys, jonka arvo oli mitattavissa rahassa.

---

¹⁰³ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 137.

¹⁰⁴ Asiaa käsiteltiin myöhemmin KHO 31.12.2007 T. 3511 (ei julkaistu), jossa ei muutettu keskusverolautakunnan ratkaisua.

Yhtiön maksaman hyvityksen katsottiin täten olevan vastike järjestäjän tekemästä markkinoinnista.

Vaihdonluonteista suoritusta käsiteltiin myös ratkaisussa KHO 2002:14. Tapauksessa matkaviestipalvelujen tarjoaja järjesti markkinointikampanjan, jossa asiakas sai ilmaista puheaikaa, mikäli tämä toi yhtiölle uusia asiakkaita. Myös tämän tilanteen katsottiin olevan vaihdonluonteinen suoritus eikä ilmaisen puheajan luovuttamista voitu pitää arvonlisäverolain mukaisena oikaisueränä eikä myöskään tavanomaisena mainoslahjana. Ratkaisussa korkein hallinto-oikeus viittaa EUT:n ratkaisuun C-380/99 Bertelsmann. Kyseisessä ratkaisussa EUT on todennut, että jos suoritusten välillä on suora yhteys ja vastikkeen arvo voidaan ilmaista rahassa, on tällöin kyseessä myyntiin rinnastettava tilanne, josta tulee suorittaa arvonlisäveroa¹⁰⁵.

AVL 78.1 §:n 1 kohdan sanamuoto ”muusta sellaisesta oikaisuerästä” ei siis koske vastikkeettomia luovutuksia tai vaihdonluonteisia suorituksia. Tämä johtuu siitä, että hinnanalennus ei voi ylittää vastikkeen alkuperäistä määrää. Tällaisessa tilanteessa on luultavasti kyse hinnanalennuksen sijasta vastikkeettomasta luovutuksesta, josta suoritetaan arvonlisäveroa oman käytön perusteella. Vaihdonluonteiset suoritukset sen sijaan rinnastetaan arvonlisäveron alaiseen myyntiin. Vaihdonluonteisissa suorituksissa merkityksellistä on, onko suoritusten välillä yhteys ja voidaanko toiselle osapuolelle annettava vastike mitata rahan arvossa.

3.5 Alennusten ja hyvitysten ajallinen kohdistaminen

Annetuista alennuksista ja hyvityksistä johtuvat oikaisuerät ovat aiheuttaneet tulkintaongelmia myös niiden ajallisen kohdistamisen osalta. Tulkintaongelmat ovat johtuneet osittain siitä, että oikaisuerien vähennysajankohta on sidottu kirjanpitokäytäntöön¹⁰⁶.

---

¹⁰⁵ C-380/99 Bertelsmann, kohdat 17–18.

¹⁰⁶ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 348

Tästä säädetään AVL 139 §:ssä ja 145 a §:ssä, joiden nojalla oikaisuerät tulee kohdistaa sille kalenterikuukaudelle, jolle ne on hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjanpidossa kirjattava.

Hyvän kirjanpitotavan selvittämiseen voidaan löytää tukea kirjanpitolautakunnan (KILA) antamasta yleisohjeesta koskien arvonlisäveron kirjauksia¹⁰⁷. Kirjanpitolautakunnan ohjeen mukaan alennus tulee kirjata kirjanpitoon sille tilikaudelle, jonka aikana oikeus alennuksen saamiseen on syntynyt. Oikeus voi perustua osapuolten tekemään sopimukseen, kauppaehtoihin tai muuhun vastaavaan perusteeseen. Alennus on kirjattava viimeistään sille kuukaudelle, jolle alennuksesta annettu hyvityslasku on päivätty. Jos oikeus hyvityksen saamiseen syntyy ennen hyvityslaskun laatimista, kirjaus voidaan perustaa syntymisajankohdalle laadittavaan muistiotositteeseen, jossa hyvityksen peruste ja määrä on selvitetty.¹⁰⁸

Hyvää kirjanpitotapaa ja bonuspisteiden kirjaamista kirjanpitoon on käsitelty tarkemmin myös kirjanpitolautakunnan lausunnossa KILA 1932/9.12.2014. Lausunto koskee bonusjärjestelmiä, joissa myyjä pystyy seuraamaan bonuksien käyttöä ja määrää asiakaskohteisesti. Lausunnon mukaan bonuspisteet tulee kirjata kirjanpitoon suoriteperusteen mukaan. Tällöin noudatetaan kirjanpitolain varovaisuuden periaatetta ja asiakkaan velkavelvoitteet tulee merkityksi kirjanpitoon. Kun asiakas sitten käyttää bonuspisteitä, kirjataan tapahtuma vähennyksenä velkoihin. Mikäli pisteitä ei jostain syystä käytetä, tulee nämä käyttämättömät pisteet tulouttaa oikaisemalla myöntöhetken kirjausta. Toisin kuin myyjän, ostajan tulee varovaisuuden periaatteen nojalla kirjata bonuspisteet kirjanpitoon vasta niiden käytön yhteydessä.¹⁰⁹

Alennuksen ajallista kohdistamista käsiteltiin liikevaihtoverolain aikaisessa ratkaisussa KHO 30.4.1975 T. 1782. Tapauksessa alennuksen sai vähentää veron perusteesta vasta

---

¹⁰⁷ Kirjanpitolautakunta antaa ohjeita ja lausuntoja kirjanpitolain soveltamisesta (Kirjanpitolaki 1336/1997 8:1).

¹⁰⁸ Kirjanpitolautakunta, 2017, kohta 4.3.1.

¹⁰⁹ KILA 1932/9.12.2014.

silloin, kun se annettiin ostajan käytettäväksi. Taustalla oli tilanne, jossa tukkuliike tarjosi jälleenmyyjille alennuksia, jos niiden myynnit ylittivät tietyn rajan. Alennusta ei suoritettu jälleenmyyjälle heti, vaan tukkuliike kirjasi hyvityksen kirjanpidossaan kauppias-hyvitystilille, jolle maksettiin korkoa. Varat olivat tilillä viiden vuoden ajan, jonka kuluessa jälleenmyyjä sai käyttää hyvityksiä tukkuliikkeessä tehtyihin ostoihin ja velkojen kuittauksiin. Korkein hallinto-oikeus katsoi, että alennusta ei annettu asiakkaalle silloin, kun se kirjattiin kirjanpitoon, vaan vasta kun alennus annettiin ostajan käytettäväksi.¹¹⁰

Samanlaiseen tulkintaan oli päädytty myös aikaisemmin toisessa liikevaihtoverolain aikaisessa ratkaisussa KHO 5.2.1973 T. 469. Asiassa osuuskunta pyysi ennakkoratkaisua siitä, voiko se vähentää annetut ostohyvitykset sinä kuukautena, jona ostohyvitysten määrä oli selvitetty ja jäsenille ilmoitettu niiden käytettävyydestä. Osuuskunta ei saanut vähentää ostohyvityksiä, sillä se ei ollut vielä antanut ostohyvitystä jäsenilleen käytettäväksi. Ostohyvityksen määrän selvittäminen ja asiakkaille ilmoittaminen ei riittänyt perusteeksi oikaisun tekemiselle.¹¹¹

Alennuksen ajallinen kohdistaminen perustuu siis alennuksen saamisen ajankohtaan. Asiassa tulee kuitenkin huomioida, että alennukset saa vähentää vain toteutuneen käytön osalta. Tämä ilmenee ennakkoratkaisusta KVL 2001/45, jonka mukaan alennuksia ei saanut vähentää veron perusteesta, jos alennusseteleitä ei käytetty.

3.6 Alennusten ja hyvitysten vähentämisen edellytykset EU-oikeudessa

Alennusten ja hyvitysten osalta on aiheellista käsitellä myös vähennyksen tekemisen edellytyksiä. Suomen arvonlisäverolaissa ei ole juurikaan täsmennetty edellytyksiä vähennyksen tekemiseksi, mutta asiaa voidaan tarkastella EUT:n antamia ratkaisuja

---

¹¹⁰ Määttä, 2022a, s. 154.

¹¹¹ Määttä, 2015, s. 471–472.

hyödyntäen. EUT:n antamat ratkaisut arvonlisäverodirektiivin oikeasta tulkinnasta vaikuttavat myös Suomen arvonlisäverotuskäytäntöön.

Arvonlisäverodirektiivin nojalla jokainen EU:n jäsenvaltio voi asettaa tiettyjä velvollisuuksia arvonlisäverovelvollisille. Tästä säädetään arvonlisäverodirektiivin artiklassa 273, jonka mukaan jäsenvaltioilla on oikeus säätää arvonlisäveron kannon oikean toimittamisen varmistamiseksi sekä petosten estämiseksi välttämättöminä pidettyjä velvollisuuksia. Velvollisuuksien asettamisen ehdoksi on asetettu, että jäsenvaltioiden yhdenvertaisuuden periaatetta noudatetaan. 273 artiklan lisäksi oikaisueriä koskevassa artiklassa 90 säädetään, että veron perustetta on alennettava jäsenvaltioiden vahvistamin edellytyksin. Vastaavasti 186 artiklassa säädetään, että jäsenvaltioiden tulee vahvistaa ostojen oikaisueriä koskevien artiklojen 184 ja 185 yksityiskohtaiset soveltamissäännöt.

Jäsenvaltion asettamiin edellytyksiin ja alennuksen vähentämiseen liittyy tapaus C-588/10 Kraft Foods Polska. Tapauksessa oli kysymys yrityksen antamasta hinnanalennuksesta ja sen vähentämisestä veron perusteesta. Puolan jäsenvaltiossa veron perusteen alentamisen edellytyksenä oli, että tavaroiden luovuttajalla tai palvelujen suorittajalla on hallussaan korjatun laskun vastaanottoilmoitus. Ratkaistavana asiassa oli, onko tällainen edellytys arvonlisäverodirektiivin mukainen ja loukataanko edellytyksellä neutraliteetti- ja suhteellisuusperiaatetta.

EUT totesi ratkaisussaan, että jäsenvaltio voi asettaa edellytykseksi, että ostajalta saadaan korjatun laskun vastaanottoilmoitus. Vastaanottoilmoituksen voidaan katsoa olevan todiste, että ostajalle on annettu tieto siitä, että myös tämän tulee huomioida korjattu lasku tekemässään ostovähennyksessä. EUT toteaa, että mikäli vastaanottoilmoituksen saaminen on kuitenkin mahdotonta tai suhteettoman vaikeaa, voidaan asia näyttää toteen myös muilla keinoilla. Myyjä voi esimerkiksi osoittaa asian laskun jäljennöksellä tai ostajalle lähetetyllä muistutuksella vastaanottoilmoituksen palauttamisesta.¹¹² Suomessa tällaista laskun vastaanottoilmoituksen saamisen edellytystä ei ole.

---

¹¹² C-588/10 Kraft Foods Polska, ks. kohdat 32 ja 40–42.

EUT:n ratkaisu C-684/18 World Comm Trading Gfz koskee sen sijaan ostojen vähennyksen oikaisuvelvoitetta. Tapauksessa romanialainen yhtiö hankki Nokia Corporationilta erilaisia matkapuhelintuotteita. Nokia käytti yhteisöluovutuksissaan sekä suomalaista, saksalaista ja unkarilaista arvonlisäverotunnistettaan. Romanialainen yhtiö kirjasi arvonlisäveron näistä luovutuksista soveltamalla käännetyn veronmaksuvelvollisuuden järjestelmää. Romanian jäsenvaltion sisäisistä luovutuksista Nokia antoi laskut tämän romanialaisella arvonlisäverotunnisteella. Nokia antoi romanialaiselle yhtiölle neljännesvuosittain määräalennuksia, kun tietty myyntimäärä saavutettiin. Nokia laati määräalennuksista vain yhden negatiivisen laskun miinusmerkkisenä. Tässä laskussa Nokia käytti suomalaista arvonlisäverotunnistetta, vaikka osa alennuksiin liittyvistä tuotteista oli toimitettu Romaniasta. Romanialainen yhtiö kirjasi negatiivisen laskun arvonlisäverot kokonaisuudessaan siten, että ne liittyivät yhteisön sisäisiin liiketoimiin. Romanian veroviranomaiset totesivat, että yhtiön olisi tullut kirjata Romanian sisäisten luovutusten alennukset erillään yhteisöluovutusten alennuksista. Nokia oli tänä ajankohtana lopettanut toimintansa Romaniassa eikä yhtiö voinut enää saada tältä uutta laskua sisäisten luovutusten alennuksiin liittyen.

EUT:lle esitettiin ennakkoratkaisukysymys sen osalta, voivatko jäsenvaltion viranomaiset vaatia verovelvollista oikaisemaan tämän tekemää alkuperäistä vähennystä, jos viranomaiset katsovat vähennyksen olevan suurempi kuin se, johon verovelvollinen olisi oikeutettu. Toisella kysymyksellä pyrittiin selvittämään, onko arvonlisäveroa oikaistava myös silloin, kun tavaroiden myyjä on jo lopettanut toimintansa jäsenvaltiossa eikä myyjä voi vaatia suorittamansa arvonlisäveron palauttamista. EUT:n antaman ratkaisun mukaan erillisen laskun puuttuminen jäsenvaltion sisäisiin luovutuksiin liittyen ei vapauta verovelvollista noudattamasta oikaisuvelvoitetta. Verovelvollisen on oikaistava arvonlisäveroa myös silloin, kun luovuttaja on jo lopettanut toimintansa eikä tämä voi enää tehdä oikaisua tämän suorittamaan arvonlisäveroon.¹¹³

---

¹¹³ C-684/18 World Comm Trading Gfz, ks. kohdat 30–44.

Jäsenvaltioiden oikeutta asettaa tiettyjä edellytyksiä ja velvollisuuksia oikaisun tekemiseen voidaan pitää perusteltuna. Edellytysten avulla varmistetaan, että oikaisut tehdään oikeilla perusteilla eikä niitä käytetä hyväksi veropetoksissa. Oikeuskäytännön perusteella jäsenvaltioiden asettamat edellytykset eivät kuitenkaan saa olla liian ehdottomia ja myös vaihtoehtoiset keinot osoittaa jokin asia toteen tulee ottaa huomioon. Jäsenvaltiot voivat vaatia verovelvollista oikaisemaan tekemäänsä ostovähennystä, jos sen voidaan katsoa olevan suurempi kuin mihin tämä olisi tosiasiallisesti oikeutettu. Oikaisuvelvollisuuden syntymiseen eivät vaikuta tilanteen muutoseikat tai se, että myyjä jättää oikaisu-erän vähentämättä omassa verotuksessaan. Toisaalta jäsenvaltioiden asettamat edellytykset saattavat rajoittaa tai ainakin viivästyttää oikaisun tekemistä. Tällöin verovelvollinen joutuu kantamaan viivästymisestä johtuvan kustannuksen, vaikka arvonlisävero itsessään ei kohdistu verovelvolliseen.

4 Ylijäämänpalautukset ja bonusjärjestelmät

4.1 Ylijäämänpalautukset

AVL 78.1 §:n 1 kohdassa mainitaan myös ylijäämänpalautuksen vähennyskelpoisuus veron perusteesta. Ylijäämänpalautuksella tarkoitetaan osuuskunnan jakamaa voitonjakoa jäsenten ostojen tai myyntien suhteessa¹¹⁴. Osuuskunnassa omistajina toimivat osuuskunnan jäsenet¹¹⁵ ja toiminnan tarkoituksena on osuuskuntalain (OKL, 421/2013) 1:5 mukaan harjoittaa toimintaa siten, että jäsenet voivat käyttää hyväkseen osuuskunnan tarjoamia palveluita.

Osuuskunnan tilikauden tulosta kutsutaan ylijäämäksi, jota voidaan jakaa osuuskunnan jäsenille¹¹⁶. Verotuksessa ylijäämän ja ylijäämänpalautuksen käsitteet tulee erottaa toisistaan, vaikka osuuskuntalaissa ylijäämänpalautuksen käsitettä ei tunnetakaan¹¹⁷. Ylijäämänpalautus perustuu jäsenten ostojen tai myyntien suhteessa jaettavaan määrään. Ylijäämänä sen sijaan pidetään kaikkea muuta osuuskunnan jakamaa ylijäämää.¹¹⁸ Ylijäämää kutsutaan joissain yhteyksissä edelleen vanhan osuuskuntalain käsitteistön mukaisesti osuuspääomalle, lisäosuuspääomalle tai sijoitusosuuspääomalle maksettavaksi korkoksi¹¹⁹.

Ylijäämänpalautusta ei tule sekoittaa alennuksiin tai muihin oikaisueriin, vaikka se muistuttaa taloudelliselta luonteeltaan sellaista. Ylijäämänpalautus eroaa alennuksista ja muista oikaisueristä, sillä sen jakaminen perustuu vahvistettuun tilinpäätökseen. Tästä

---

¹¹⁴ Verohallinto, 2022b, kohta 2.2.2.

¹¹⁵ Patentti- ja rekisterihallitus, 2022.

¹¹⁶ Kukkonen & Torkkeli, 2022, s. 446.

¹¹⁷ Verohallinto, 2022b, kohta 2.2.1.

¹¹⁸ Verohallinto, 2022b, kohta 2.2.3.

¹¹⁹ Ossa, 2020, s. 246.

huolimatta ylijäämänpalautus on usein rinnastettu alennuksiin ja muihin oikaisueriin, kuten myös AVL 78.1 §:n 1 kohdassa.¹²⁰

Tärkeäksi oikeuslähteeksi ylijäämänpalautuksien osalta nousee Verohallinnon antamat ohjeet. Tämä johtuu siitä, että ylijäämänpalautuksen vähentämiseen arvonlisäveron perusteesta ei löydy tarkempia tulkintaohjeita velvoittavien oikeuslähteiden joukosta. Arvonlisäverolaissa tai lainvalmisteluaineistossa ei täsmennetä ylijäämänpalautuksen vähennykseen liittyviä edellytyksiä. Lisäksi julkaistua oikeuskäytäntöä ei ole syntynyt kansallisella¹²¹ eikä myöskään unionin tasolla. Arvonlisäverodirektiivin 90 artiklassa ei ole suoraa mainintaa ylijäämänpalautuksiin liittyen, jonka vuoksi ylijäämänpalautuksia ei välttämättä ole huomioitu muiden maiden arvonlisäverolainsäädännössä. Lisäksi osuuskuntiin liittyvä lainsäädäntö voi ylipäätään erota jäsenvaltioiden välillä.

Ylijäämänpalautuksiin liittyen voidaan nostaa ensin esille niiden tuloverokohtelu. Tuloverotuksessa ylijäämänpalautuksen vähennyskelpoisuus riippuu saajan tulolähteestä. Henkilökohtaiseen tulonlähteeseen jaettu ylijäämänpalautus on aina vähennyskelvoton osuuskunnan verotuksessa. Henkilökohtaiseen tulonlähteeseen jaetun ylijäämänpalautuksen veronalaisuus jäsenellä riippuu siitä, onko ylijäämänpalautus jaettu yksityisen henkilön elantomenoihin liittyvien ostojen perusteella vai ei. Jos ylijäämänpalautus ei perustu näiden ostojen määrään, ylijäämänpalautus on jäsenen veronalaista tuloa.¹²²

Elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulolähteisiin jaetun ylijäämänpalautuksen vähennyskelpoisuudesta säädetään EVL 18.4 §:ssä. Ylijäämänpalautus on osuuskunnalle vähennyskelpoinen, jos EVL 18.4 §:n mukaiset edellytykset täyttyvät. Yhtenä edellytyksenä on, että ylijäämää palautetaan jäsenille näiden ostojen tai myyntien suhteessa (EVL 18.4 §:n 2 kohta). Jos EVL 18.4 §:n mukaiset edellytykset eivät täyty, ylijäämänpalautus katsotaan osuuskunnan verotuksessa vähennyskelvottomaksi voitonjaoksi. Jäsenen

---

¹²⁰ Penttilä & Vahtera, 2015, s. 483.

¹²¹ Määttä, 2022a, s. 154.

¹²² Verohallinto, 2022b, kohta 4.

verotuksessa elinkeinotoiminnan ja maatalouden tulolähteisiin jaettu ylijäämänpalautus on EVL 18.4 §:n mukaisten edellytysten täyttyessä kokonaan veronalaista tuloa. Jos edellytykset eivät täyty, kohdellaan ylijäämänpalautusta verotuksessa ylijäämänä, joka verotetaan osittain veronalaisena ja osittain verovapaana tulona.¹²³

Verohallinnon ohjeessa *Osuuskunnan ja sen jäsenen verotuksesta* (Dnro VH 2873/00.01.00/2022) todetaan, että myös arvonlisäverotuksessa ylijäämänpalautuksen tulee perustua jäsenen tekemiin ostoihin. Ohjeen mukaan verovelvollisen jäsenen tulee oikeista arvonlisäveron ostovähennyistä saadessaan ylijäämänpalautusta, joka maksetaan jäsenen tekemien ostojen perusteella. Myös ylijäämänpalautukset tulee vähentää arvonlisäverotuksessa hyvän kirjanpitotavan mukaan, kuten AVL 139 §:ssä ja 145 a §:ssä säädetään. Alennusten ja hyvitysten tapaan hyvän kirjanpitotavan mukainen kohdistaminen tarkoittaa, että ylijäämänpalautus kohdistetaan sille kuukaudelle, jolloin oikeus ylijäämänpalautukseen on syntynyt.¹²⁴

4.2 Bonusjärjestelmät

Osuuskunnat jakavat ylijäämänpalautuksien lisäksi jäsenilleen myös asiakashyvityksiä, kuten bonuksia tai muun nimisiä asiakashyvityksiä. Asiakashyvitykset, bonukset, jälkitilit ja muut vastaavat oikaisuerät tulee erottaa ylijäämänpalautuksista, sillä ne ovat luonteeltaan alennuksia ja hinnanoikaisuja. Alennukset ja hinnanoikaisut on huomioitu tilinpäätöksessä ennen kuin osuuskunnan tilikauden tulosta eli ylijäämää on laskettu.¹²⁵

Tällaisten asiakashyvitysten jakaminen ei rajoitu vain osuuskuntiin, vaan myös muut yritykset jakavat kanta-asiakkailleen erilaisia etuja. Kanta-asiakashyvitysten tarjoaminen on tyypillistä etenkin kulutustavaroiden kauppiaille. Kanta-asiakasmarkkinoinnissa

---

¹²³ Verohallinto, 2022b, kohta 4; ks. tarkemmin ylijäämän verotuksesta Verohallinnon ohje *Osuuskunnan ja sen jäsenen verotuksesta* (Dnro VH/2873/00.01.00/2022), kohta 3.

¹²⁴ Verohallinto, 2022b, kohta 4.6.

¹²⁵ Verohallinto, 2022b, kohta 2.3.

tarkoituksena on palkita kuluttajat sitä paremmin, mitä enemmän nämä tekevät ostoksia. Tyypillisiä kanta-asiakkaille jaettavia etuja ovat kanta-asiakasalennukset, kertyvät bonukset, erikoistarjoukset ja muut keskittämisedut.¹²⁶

Kanta-asiakkuus- ja bonusjärjestelmät voidaan toteuttaa monilla erilaisilla tavoilla. Tyypillisiä tapoja ovat esimerkiksi hyvitysjärjestelmät ja keskittämisyjärjestelmät. Hyvitysjärjestelmässä eri yritykset tekevät yhteistyötä keskenään ja asiakkaille myönnetään etuja, joita voi käyttää missä tahansa yhteistyöryhmään kuuluvassa yrityksessä. Hyvityksen kustannus siirtyy sen yrityksen maksettavaksi, jolta asiakas on saanut hyvityksen käyttöönsä. Keskittämisyjärjestelmässä sen sijaan edun myöntäjä maksaa hyvityksestä aiheutuneen kustannuksen, mutta saa myös liiketoiminnallisen hyödyn siitä. Kanta-asiakasjärjestelmiin liittyy usein myös erilliset hallinnointiyritykset, jotka vastaavat järjestelmän ylläpidosta.¹²⁷

Bonukset ovat nousseet verotuksessa yleisesti ottaen haasteeksi, jonka voi huomata myös monista bonuksia koskevista Verohallinnon ohjeista¹²⁸. Esimerkiksi Verohallinnon ohjeessa *Bonusten verotus* (Dnro VH/1792/00.01.00/2019) on käsitelty bonusten tuloverokohtelua. Ohjeessa todetaan, että tuloverolaissa (TVL, 1535/1992) ei ole nimenomaisia säännöksiä kanta-asiakashyvitysten ja bonusten verokohtelusta, vaan veronalaisuus määräytyy yleisten säännösten mukaan.¹²⁹

Tuloverotuksessa veronalaista tuloa ovat lähtökohtaisesti kaikki verovelvollisen rahana tai rahanarvoisena saadut tulot (TVL 29 §). Poikkeuksena veronalaisuuteen ovat kuitenkin yksityishenkilölle jaetut tavanomaiset bonukset ja asiakashyvitykset. Bonukset ja hyvitykset, jotka luonnollinen henkilö saa tekemiensä ostojen perusteella, ovat verovapaita. Tällaisia bonuksia ja hyvityksiä voidaan pitää jälkikäteen saatuina alennuksina. Verovapautta on perusteltu sillä, että koska hyvitykset on useimmiten kerrytetty

---

¹²⁶ Verohallinto, 2019c, kohta 1.1.

¹²⁷ Määttä, 2022a, s. 150; Verohallinto, 2019c, kohta 1.1.

¹²⁸ Määttä, 2022a, s. 159.

¹²⁹ Verohallinto, 2019c, kohta 1.2.

vähennyskelvottomista elantomenoista, ei niistä saatua hyvitystä voida sen takia pitää veronalaisena.¹³⁰

Bonus- ja kanta-asiakasjärjestelmät ovat nousseet useasti esille myös oikaisueriin liittyvässä oikeuskäytännössä¹³¹. Tulkintaongelmaksi on muodostunut, voivatko bonukset ja asiakashyvitykset olla rinnastettavissa AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisiin alennuksiin ja hyvityksiin. Oikeuskäytäntö on keskittynyt hyvitysjärjestelmien käsittelyyn.

Ensimmäisenä voidaan käsitellä hyvitysjärjestelmässä sen yhtiön näkökulmaa, jolta asiakas on saanut hyvityksen käyttöönsä. Ratkaisussa KHO 2001:18 asiakkaalle annettu hyvitys oli rinnastettavissa AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisiin oikaisueriin. Tapaus koski bonusjärjestelmää, jonka ylläpidosta vastasi erillinen hallinnointiyhtiö. Järjestelmään kuuluvat kanta-asiakkaat saivat kortin, joka kerrytti ostohyvityksiä asiakkaalle. Ostohyvitystä kertyi kaikista järjestelmään kuuluvista kaupoista. Ostohyvityksen kertymiskausi oli 12 kuukautta, jonka jälkeen asiakkaille lähetettiin ostohyvitysten mukaisesti bonusseteleitä. Bonussetelit kävivät maksuvälineenä järjestelmään kuuluvissa kaupoissa tai ne olivat mahdollisuus vaihtaa rahaksi. Kun kanta-asiakas käytti bonusseteleitä, hallinnointiyhtiö hyvitti maksun bonussetelin vastaanottaneelle myyjälle. Kustannukset katettiin siten, että kauppiaat maksoivat hallinnointiyhtiölle prosenttimääräisen korvauksen kanta-asiakasmyyneistään. Kertymiskauden lopuksi varmistettiin, että kauppiaiden maksama määrä vastasi myyneistä syntyneiden hyvitysten määrää.

Nämä kauppiaan hallinnointiyhtiölle maksamat korvaukset katsottiin arvonlisäverolain mukaisiksi asiakkaalle annettaviksi alennuksiksi, jotka sai vähentää arvonlisäveron perusteesta. Ratkaisua perusteltiin sillä, että alennuksen luonteisen edun antoivat kauppiaat asiakaskohtaisten myyntiensä suhteessa. Ratkaisussa todetaan, että koska asiakkaalle kertyneet ostohyvitykset kohdentuivat järjestelmässä hyvitykseen oikeuttaneet ostokset asiakkaalle myyneiden kauppiaiden myyntien mukaan ja koska kauppiaat myös

---

¹³⁰ Verohallinto, 2019c, kohta 2.1.

¹³¹ Määttä, 2022a, s.150.

maksoivat näiden myyntien suhteessa kunkin asiakkaan saamaa ostohyvitystä vastaavan määrän, asiakkaan alennuksen luonteisen edun antoivat asiakkaalle kauppiat myyntiensä suhteessa.

Korkeimman hallinto-oikeuden antamat edellytykset tämän ratkaisun yhteydessä vastaavat Verohallinnon ohjetta siitä, millainen bonus tai hyvitys voidaan rinnastaa alennukseen tuloverotuksessa. Verohallinnon bonusten tuloverotusta koskevan ohjeen mukaan ostoihin perustuvat bonukset ja hyvitykset ovat nimittäin rinnastettavissa alennuksen luonteiseen etuun silloin, kun:

- 1. järjestelmässä kullekin asiakkaalle kertyneet hyvitykset kohdentuvat järjestelmässä ostokset asiakkaille myyneiden kauppioiden myyntien mukaan; ja*
- 2. kauppiat maksavat näiden myyntien mukaisessa suhteessa järjestelmään kunkin asiakkaan saamaa hyvitystä vastaavan määrän.¹³²*

Ratkaisussa KHO 1999:53 hyvitystä ei sen sijaan katsottu alennuksen kaltaiseksi oikaisu-eräksi. Tapauksessa oli kysymys kansainvälisestä bonusjärjestelmästä, johon suomalainen hotelli-yhtiö kuului. Järjestelmän asiakas sai jokaisesta ostamastaan palvelusta bonuspisteitä. Kun pisteitä kertyi tarpeeksi, asiakas sai käyttää pisteet ilmaiseen palveluun jossakin järjestelmään kuuluvassa yhtiössä. Yhtiölle, joka tarjosi asiakkaalle ilmaisen palvelun, hyvitetiin kyseinen alennus. Hyvityksen kustannukset jaettiin niiden yhtiöiden kesken, joilta asiakas oli kerryttänyt bonuspisteet. Järjestelmää hallinnoi erillinen yhtiö, joka veloitti suomalaiselta hotelli-yhtiöltä kustannuksia. Kustannukset kirjattiin järjestelmässä osin hallinnointi- ja markkinointikuluksi sekä osin alennukseksi.

Kysymyksessä ei ollut AVL 78.1 §:n 1 kohtaan rinnastettava alennus, vaan hotelli-yhtiön hyvittävä erä katsottiin osin korvaukseksi hallinnointi- ja markkinointipalvelusta, jonka arvonlisäveron hotelli-yhtiö sai vähentää. Muu osa katsottiin läpikuluerän luonteiseksi suorituksiksi, josta ostajan ei tarvinnut suorittaa hallinnointiyhtiölle arvonlisäveroa.

---

¹³² Verohallinto, 2019c, kohta 1.1.

Toisin kuin edellä käsitellyssä ratkaisussa KHO 2001:18, tässä tilanteessa korkeimman hallinto-oikeuden esittämät edellytykset siitä, että hyvitykset olisi kohdennettu järjestelmään oikein ja hyvitysten määrä vastaisi kauppiaan myyntejä, ei voida katsoa täyttyvän. Tässä tapauksessa vain osa hyvityksistä kohdennettiin alennukseksi ja hyvitetävällä määrällä ei ollut yhteyttä kanta-asiakasmyyntien arvoon.

Näiden kahden edellä käsitellyn tapauksen perusteella voidaan todeta, että bonukset ja asiakashyvitykset voidaan katsoa olevan alennuksen luonteisia eriä, jos korkeimman hallinto-oikeuden esittämät edellytykset täyttyvät. Näiden edellytysten mukaan jokaiselle asiakkaalle annetut hyvitykset tulee siis ensinnäkin kohdistaa järjestelmässä jokaisen kauppiaan myyntien mukaan. Toisekseen kauppiaan tulee maksaa näiden myyntien suhteessa jokaisen asiakkaan saamaa hyvitystä vastaava määrä. Maksettujen korvauksien perustuminen täsmällisesti annettujen hyvitysten määrään voidaan tarkistaa vielä hyvitysten kertymiskauden jälkeen, kuten tapauksessa KHO 2001:18 tehtiin. Tällöin voidaan varmistaa ja samalla näyttää toteen, että hyvityksiä tulee kohdella arvonlisäverotuksessa oikaisuerinä.

Seuraavaksi asiaa voidaan tarkastella sen kauppiaan näkökulmasta, jolle hallinnointiyhtiö maksaa hyvityksen. Ennakkoratkaisu KVL 1998/41 koski kanta-asiakasjärjestelmää, jossa järjestelmän hallinnointiyhtiö myi kuluttajille käteiskortteja. Käteiskortin haltijana asiakas sai kerrytettyä etupisteitä järjestelmään kuuluvista yrityksistä. Kun etupisteitä kertyi tietty määrä, hallinnointiyhtiö lähetti asiakkaalle pistesetelin, joka kävi maksuna järjestelmään kuuluvissa kaupoissa. Kun asiakas käytti pistesetelin, hallinnointiyhtiö hyvitti kauppiaille pistesetelin arvon. Järjestelmään kuulumisesta jokainen kauppias maksoi hallinnointiyhtiölle kanta-asiakasmarkkinointimaksua, jonka määrä oli sidottu kauppiaan kanta-asiakasmyynteihin. Markkinointimaksulla katettiin hallinnointiyhtiön ylläpito- ja markkinointikustannukset sekä asiakkaille annetuista pisteseteleistä aiheutuneet kustannukset. Hallinnointiyhtiö suoritti markkinointimaksusta arvonlisäveroa ja vastaavasti ostaja sai vähentää maksun omassa verotuksessaan. Hallinnointiyhtiön maksamaa hyvitystä kauppiaille oli pidettävä asiakkaan puolesta maksettuna vastikkeena, jonka takia

kauppiaan tuli maksaa arvonlisäveroa koko kauppahinnasta, vaikka osa vastikkeesta olisi maksettu tällä pistesetelillä. Koska yhtiö ei antanut ostohyvitystä kauppiaille, kauppiaille ei ollut velvollisuutta oikaista markkinointimaksuun liittyvää ostovähennystä.

Viimeiseksi asiaa voidaan tarkastella vielä hallinnointiyhtiön näkökulmasta. Ratkaisussa KHO 1999:54 käsiteltiin plussajärjestelmää, jossa hallinnointiyhtiö myi asiakkaille kortteja, joiden haltija sai etupisteitä kaikista järjestelmän kaupoissa tekemistään ostoksista. Kun pisteitä kertyi riittävästi, hallinnointiyhtiö lähetti asiakkaalle pistesetelin, jota sai käyttää maksuvälineenä järjestelmän kaupoissa. Hyvitysjärjestelmälle ominaiseen tapaan hallinnointiyhtiö hyvitti asiakkaan käyttämän pistesetelin arvon sille kauppiaille, joka vastaanotti pistesetelin. Kauppiat maksoivat hallinnointiyhtiölle kanta-asiakasmarkkinointimaksua, jolla katettiin sekä hyvityksistä aiheutuneet kustannukset, mutta myös järjestelmän ylläpito- ja markkinointikustannukset. Maksu perustui kauppiaiden etupisteitä tuottavaan myyntiin. Tätä kauppiaille maksettua hyvitystä ei voitu pitää AVL 78.1 §:n 1 kohdan mukaisena alennuksena eikä sitä voinut vähentää veron perusteesta. Tämä johtui siitä, että hallinnointiyhtiö ei myynyt myytäviä tavaroita kauppiaille eikä tilanteen voitu katsoa vastaavan vaihdantaketjua. Hallintoyhtiön saama markkinointimaksu katsottiin osin arvonlisäveronalaiseksi vastikkeeksi ja osin verovapaaksi läpikulkerän luonteiseksi suoritukseksi.

Hallinnointiyhtiön näkökulmaa bonusjärjestelmissä käsiteltiin myös aiemmin vaihdantaketjuja koskevassa luvussa 3.3 esille tuodussa ratkaisussa KHO 30.03.2001 T. 651. Oikeuskäytäntö osoittaa, että vaikka bonusjärjestelmät ja vaihdantaketjussa annettavat alennukset saattavat muistuttaa järjestelmiltään toisiaan, on niiden verokohtelu erilainen. Tapauksessa KHO 30.03.2001 T. 651 hallinnointiyhtiön maksamaa pisteseteleiden hyvitystä ei voitu pitää myynnin oikaisueränä, sillä tilanne ei ollut verrattavissa vaihdantaketjussa annettavaan alennukseen.

Kanta-asiakas- ja bonusjärjestelmiin liittyy siis kolme näkökulmaa. Ensinnäkin sen kauppiaan näkökulmasta, jolta hyvitys on saatu käyttöön, merkityksellistä näyttää olevan

voidaanko kauppiaan katsoa antaneen alennuksen asiakkaalle vai onko kyseessä vastike hallinnointiyhtiön suorittamasta palvelusta. Tilanteen arvioinnissa voidaan hyödyntää korkeimman hallinto-oikeuden esittämiä edellytyksiä ratkaisussa KHO 2001:18. Toiseen kauppiaan, joka on myöntänyt asiakkaalle alennuksen etupisteiden myötä ja saa tästä hyvityksen hallinnointiyhtiöltä, ei saa oikaisuerän vähennysoikeutta. Kauppiaan tulee sen sijaan lukea hallinnointiyhtiöltä saamansa hyvitys mukaan veron perusteeseen. Tätä tilannetta voidaan verrata vaihdantaketjussa annettavaan alennukseen, jossa vähittäisportaan tulee sisällyttää tavaran valmistajalta saatava hyvitys veron perusteeseen¹³³. Kolmanneksen hallinnointiyhtiöllä ei ole hyvityksen vähennysoikeutta veron perusteesta, ellei tilanne ole verrattavissa vaihdantaketjussa annettavaan alennukseen. Korvaukset, joita kauppiaat maksavat järjestelmän ylläpidosta, ovat vastiketta palvelun myynnistä ja täten hallinnointiyhtiön tulee suorittaa niistä arvonnisäveroa. Ne kauppiailta saadut korvaukset, joilla hyvitetään annettuja alennuksia muille kauppiaille, katsotaan sen sijaan läpikulkuerän luonteisiksi maksuiksi, joista ei suoriteta arvonnisäveroa.

---

¹³³ vrt. luvussa 3.3 käsitellyn EUT:n antamaan ratkaisuun C-398/99 Yorkshire Co-operatives, jossa valmistajan maksama hyvitys annetusta alennuksesta tuli sisällyttää vähittäiskauppiaan veron perusteeseen.

5 Luottotappiot

5.1 Luottotappioista yleisesti

Veron perusteesta voidaan vähentää AVL 78.1 §:n 3 kohdan mukaan verollisena ilmoitettua myyntiä koskeva luottotappio. Myöhemmin kertyvä luottotappio tulee lisätä takaisin veron perusteeseen AVL 78.2 §:n nojalla. Verottomiin myynteihin, kuten verottomiin vienteihin, yhteisömyynteihin ja käänteisen verovelvollisuuden tilanteisiin liittyvät luottotappiot eivät ole vähennyskelpoisia¹³⁴. Luottotappio eroaa muista oikaisueristä, sillä AVL 118 §:ään ei sisälly ostovähennyksen oikaisuvelvoitetta luottotappion osalta.

Arvonlisäverodirektiivin 90 artiklassa puhutaan luottotappion sijaan maksun laiminlyönnistä. Ostovähennyksen oikaisuvelvoitteen osalta 185 artiklan 2 kohdassa säädetään, että oikaisua ei tarvitse tehdä maksun laiminlyönnin tilanteessa. Keskeistä maksun laiminlyönnin tilanteessa on, että ostajan velvollisuus maksaa sopimuksen mukainen hinta säilyy ja myyjällä on yhä saatava, jota voi periä tarvittaessa oikeusteitse¹³⁵.

Tässä luvussa on tarkoitus tutustua tarkemmin luottotappioihin. Tarkoituksena on selvittää, minkälainen erä on vähennettävissä veron perusteesta, milloin luottotappion voi vähentää ja kenelle vähennysoikeus syntyy. Ensimmäisenä tarkastellaan luottotappion oikea-aikaista kohdistamista. Tämän jälkeen käsitellään luottotappion ja alennuksen välistä eroa sekä komissiokauppaan ja myyntisaatavien rahoitukseen liittyvää arvonlisäverokohdetta. Lopuksi käsitellään luottotappion vähentämisen edellytyksiä EU-oikeuden ja arvonlisäverodirektiivin säännösten näkökulmasta. Oikeuskäytäntö nousee merkittäväksi oikeuslähteeksi muiden oikaisuerien tapaan myös luottotappioita käsitellessä¹³⁶.

---

¹³⁴ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 560–561; Määttä, 2022a, s. 157.

¹³⁵ ks. C-324/20 X-Beteiligungsgesellschaft, kohta 59.

¹³⁶ ks. Määttä, 2022a, s. 149–150.

5.2 Luottotappion ajallinen kohdistaminen

Oikaisuerien ajallisesta kohdistamisesta säädetään AVL 139 §:ssä, jonka mukaan veron perusteesta vähennettävä erä kohdistetaan sille kalenterikuukaudelle, jolle se on hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjattava. AVL 139 §:n mukaan myös kertyneestä luottotappiosta tehtävä lisäys on kohdistettava tällä tavalla. Luottotappion vähentäminen edellyttää, että luottotappio on vähennetty myös kirjanpidossa¹³⁷.

Hyvän kirjanpitotavan mukaista luottotappion kirjaamista käsitellään kirjanpitolautakunnan antamassa yleisohjeessa arvonnalisäveron kirjaamisesta. Hyvän kirjanpitotavan mukaan luottotappio kypsyy kirjattavaksi silloin, kun on todennäköistä, että saamisesta ei saada suoritusta. Kirjauksen perustana voi olla velallisen konkurssi, yrityssaneerausmenettely, tulokseton perintä ja siihen liittyvä tieto maksukyvyttömyydestä tai velallisen osoitteen muuttuminen tuntemattomaksi.¹³⁸

Kirjanpidossa luottotappioiden kirjaamisessa tulee noudattaa varovaisuuden periaatetta, jonka nojalla erä tulee kirjata kuluksi, jos sen saaminen on epävarmaa¹³⁹. Verotuksessa sen sijaan ei sovelleta tätä varovaisuuden periaatetta¹⁴⁰. Tämä voi aiheuttaa eroja menon vähennyksessä kirjanpidon ja verotuksen välillä. Esimerkiksi elinkeinoverolaissa saamisten luottotappioiden vähentäminen edellyttää erän lopullisuutta, kirjanpidossa vain todennäköisyyttä¹⁴¹. Lopullisuudesta voi olla näyttönä esimerkiksi konkurssituomio tai muulla tavalla todettu maksukyvyttömyys¹⁴². Myyntisaamisten luottotappioiden osalta vähennysajankohta on kuitenkin tuloverotuksessa sama kuin kirjanpidossa¹⁴³. Vähennysoikeus syntyy silloin, kun suoritusta ei voida enää odottaa tapahtuvan¹⁴⁴. Näyttönä saamisen todennäköisestä menettämisestä voidaan pitää tuloksettomia

---

¹³⁷ Kisanlahti & Leppiniemi, 2020, s. 379.

¹³⁸ Kirjanpitolautakunta, 2017, kohta 4.3.4.

¹³⁹ Colliander, 2022.

¹⁴⁰ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563.

¹⁴¹ Kisanlahti & Leppiniemi, 2020, s. 379.

¹⁴² Malmgrén & Myrsky, 2020, s. 241.

¹⁴³ Kisanlahti & Leppiniemi, 2020, s. 379.

¹⁴⁴ Niskakangas ja muut, 2020, s. 81.

perimisyrittäjiä¹⁴⁵. Käytännössä EVL:n edellytykset luottotappion vähentämiseksi voivat vaikuttaa yrityksen kirjanpitoikäntöön ja sitä kautta myös arvonlisäverotukseen. Tämä johtuu siitä, että luottotappiota ei voi vähentää veron perusteesta, ennen kuin ne on vähennetty kirjanpidossa.¹⁴⁶

Arvonlisäverotuksessa luottotappion vähentämiseksi ei edellytetä, että ostaja on maksukyvyttö¹⁴⁷, vaan kaikki hyvän kirjanpitotavan mukaan luottotappioiksi kirjatut erät ovat vähennyskelpoisia¹⁴⁸. Näin ei ole kuitenkaan ollut aina, sillä liikevaihtoverolain aikana vähennyksen tekemiseksi edellytettiin ostajan maksukyvyttömyyttä. Liikevaihtoverolain aikaisessa ratkaisussa KHO 3.2.1977 T. 404, jolloin edellytettiin vielä ostajan maksukyvyttömyyttä, yhtiö sai vähentää luottotappion veron perusteesta, kun velallinen oli asetettu konkurssiin ja konkurssipesän antaman todistuksen mukaan yhtiö ei tulisi saamaan jakoosuuttaan. Liikevaihtoverolakiin tehtiin muutos maksukyvyttömyyden edellytyksen osalta vielä ennen arvonlisäverojärjestelmään siirtymistä. Hallituksen esityksessä HE 96/1990 vp ehdotettiin liikevaihtoverolain muutokseksi, että vähentäminen tehtäisiin joustavammasi ja kaikki hyvän kirjanpitotavan mukaan kirjatut luottotappiot voitaisiin vähentää veron perusteesta¹⁴⁹.

Luottotappiolta ei vaadita saatavan menetyksen lopullisuutta, jonka vuoksi verovelvollinen saattaa vähentää luottotappion veron perusteesta, mutta myöhemmin ostaja suorittaa vastikkeen verovelvolliselle. Arvonlisäveron oikeamääräinen toimittaminen on varmistettu tällaisissa tilanteissa AVL 78.2 §:n säännöksellä. AVL 78.2 §:n mukaan luottotappion myöhemmin kertynyt määrä lisätään veron perusteeseen. Tällä kertyneen luottotappion lisäämisellä takaisin veron perusteeseen ei ole vanhenemisaikaa¹⁵⁰. Arvonlisäverotuksen peruseriaatteenä on, että veroa suoritetaan siitä määrästä, jonka

---

¹⁴⁵ HE 203/1992 vp, s.21; Verohallinto, 2020, kohta 3.2; ks. myös VaVM 76/1992 vp, s. 4.

¹⁴⁶ Nieminen ja muut, 2022, luku 17.

¹⁴⁷ Sirpoma & Tannila, 2014, s. 135.

¹⁴⁸ Juanto ja muut, 2018, s.196.

¹⁴⁹ HE 96/1990 vp, s. 17.

¹⁵⁰ Laitinen & Nurmi, s. 560.

verovelvollinen tosiasiallisesti saa¹⁵¹ ja tämän nojalla myös myöhemmin kertynyt luottotappio on veronalainen.

Luottotappion kertynyt määrä ei välttämättä ole vain ostajalta saatu suoritus, vaan myös muut suoritukset voidaan katsoa luottotappion kertymiseksi. Tämä ilmenee esimerkiksi keskusverolautakunnan ennakkoratkaisussa KVL 2004/38, jossa yhtiö myi luottotappioiksi kirjattuja saatavia edelleen saatavakantojen ostamista harjoittavalle yhtiölle. Hinta oli murto-osan saatavan nimellisarvosta. Kaupan yhteydessä ostaja sai kaikki velkojan oikeudet saatavaan liittyen ja myös suoritukset kuuluivat kokonaisuudessaan ostajalle. Kaupasta ei tarvinnut suorittaa arvonlisäveroa, sillä kyseessä oli arvopaperikauppa. Myyjän saama vastike katsottiin kuitenkin luottotappiosta kertyneeksi määräksi, jonka vuoksi myynnistä saatu vastike tulisi lisätä veron perusteeseen. Samoin luottovakuutuksesta saatu vakuutuskorvaus on katsottu oikeuskäytännössä olevan luottotappiosta kertynyt määrä. Näin todettiin ennakkoratkaisussa KHO 23.8.2011 T. 2341. Yhtiö sai ottamastaan luottovakuutuksesta korvauksen, jos ostaja todettiin maksukyvyttömäksi tai maksu viivästyi. Yhtiö oli tehnyt luottotappiovähennyksen, mutta koska vakuutuskorvaus katsottiin luottotappion kertyneeksi määräksi, tuli yhtiön lisätä tämä veron perusteeseen.

Arvonlisäverollisen toiminnan loppuessa kohdistamatta olevat luottotappiot tulee kohdistaa toiminnan viimeiselle kalenterikuukaudelle, kuten AVL 139.2 §:ssä säädetään¹⁵². Liikevaihtoverolain aikaisessa ratkaisussa KHO 4.11.1985 T. 5006 toimintansa lopettanut yhtiö sai vähentää saatavien määrät, jotka todettiin myöhemmällä selvityksellä maksukyvyttömyydestä johtuviksi luottotappioiksi. Luottotappiot jaksotettiin toiminnan viimeiselle verokaudelle.

---

¹⁵¹ Ks. Elida Gibbs, kohta 19.

¹⁵² ks. Verohallinto, 2010, kohta 1.2.

5.3 Luottotappion ja alennuksen välinen ero

Luottotappioiden ja alennusten välinen ero on aiheuttanut osaltaan tulkintaongelmia. Oikeuskäytännössä on käsitelty tapauksia etenkin ostajan oikaisuvelvoitteen syntymisen kannalta. Myyjän kannalta näiden kahden oikaisuuerän välisellä erolla ei sinänsä ole merkitystä, sillä myyjällä on oikeus vähentää kummatkin erät veron perusteesta¹⁵³. Ostajalle sen sijaan oikaisuuerän välisellä erolla on merkitystä, sillä alennuksen kohdalla ostajalle syntyy vähennetyn veron oikaisuvelvoite ja luottotappion osalta ei¹⁵⁴. Verotuksen symmetriaperiaatteen nojalla myös ostajan tulisi tehdä ostovähennyksen oikaisu, mutta käytännössä tätä ei vaadita¹⁵⁵.

Alennusten ja luottotappioiden väliseen rajanvetoon on liittynyt akordien arvonlisävero-kohtelu. Akordilla tarkoitetaan velan vapaaehtoista anteeksiantoa¹⁵⁶, joka perustuu osapuolten väliseen sopimukseen¹⁵⁷. Akordilla voidaan esimerkiksi alentaa tai antaa anteeksi velan korkoja tai pääomaa¹⁵⁸. Akordien on katsottu oikeuskäytännössä olevan ostojen oikaisuera eli alennus¹⁵⁹. Tämä ilmenee esimerkiksi ratkaisusta KHO 24.9.1998 T. 1952, jossa yhtiö A oli velkaa yhtiölle B tavarahankinnoista. Yhtiö A sopi yhtiön B:n konkurssipesän kanssa vapaaehtoisesta akordista. Akordia pidettiin arvonlisäverotuksessa alennuksena perustuen siihen, että konkurssipesä luopui osasta saataviaan sopimukseen perustuen ja yhtiö A jatkoi yhä toimintaansa. Akordin ollessa luonteeltaan alennus, oli yhtiön A oikaistava aikaisemmin vähennettyä arvonlisäveroa. Myös ratkaisussa KHO 26.10.1995 T. 4335 todettiin, että kun ostajan tavaravelka oli vapaaehtoisesti anteeksiannettu, oli kyseessä myynnin oikaisuera eli alennus. Ostajalle syntyi velvollisuus tehdä oikaisu vähennettyyn arvonlisäveron määrään.

---

¹⁵³ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

¹⁵⁴ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 352.

¹⁵⁵ Wikström ja muut, 2015, s. 383.

¹⁵⁶ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563.

¹⁵⁷ Engelberg ja muut, 2022, s. 136.

¹⁵⁸ Engelberg ja muut, 2022, s.136.

¹⁵⁹ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563.

Tulkinta akordin luonteesta alennuksena on vahvistettu myös EUT:n antamassa ratkaisussa C-396/16 T-2. Ratkaisussa todetaan, että arvonlisäverodirektiiviä tulee tulkita siten, että akordia ei voida pitää maksun laiminlyömisestä tilanteena. EUT perustelee ratkaisua sillä, että akordin hyväksyminen estää velkojia vaatimasta täysimääräistä suoritusta ostajalta oikeusteitse. Akordin hyväksymisellä velallisen velvoitteet vähenevät ja tämä ei EUT:n mukaan merkitse, että maksu olisi laiminlyöty osittain tai kokonaan.¹⁶⁰

Velvollisuus oikaista vähennettyä veroa tarkoittaa käytännössä sitä, että ostaja joutuu tilittämään arvonlisäveroa takaisin valtiolle. Tämä voi vapaaehtoisen akordin hyväksymisen yhteydessä aiheuttaa ostajan vähäisenkin maksukyvyyn menettämisen, mikä ei välttämättä ole liiketaloudellisesti perusteltua. Toisaalta tämänkaltaisen verokohtelu takaa arvonlisäveron neutraalisuuden, kun myyjän ja ostajan verotus ovat peilikuvia toisistaan.¹⁶¹

Akordista poiketen tuomioistuimen vahvistamassa yrityssaneerauksessa leikatut saatat ovat vähennyskelpoisia luottotappioita¹⁶². Yrityssaneerauksella tarkoitetaan lakisääteistä järjestelyä, jossa pyritään korjaamaan velallisen yhtiön taloudellinen tilanne. Tavoitteena on välttää velallisen konkurssi. Yrityssaneerauksessa velallisen velat järjestellään uudelleen, jonka seurauksena velallinen pystyy luultavasti maksamaan suuremman osan veloistaan pois verrattuna siihen, että yhtiö asetettaisiin konkurssiin. Yrityssaneerausmenettely ja velkojen uudelleenjärjestäminen vaatii yleensä velkojen leikkaamista tai maksuaikataulun pidentämistä.¹⁶³

Keskusverolautakunnan antamassa ennakkoratkaisussa KVL 2022/16 (ei lainvoimainen¹⁶⁴) käsiteltiin tilannetta, jossa yhtiölle A aloitettiin käräjäoikeuden päätöksellä

---

¹⁶⁰ C-396/16 T-2, kohdat 42–44.

¹⁶¹ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563.

¹⁶² Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

¹⁶³ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563; Könkkölä & Linna, 2020, s. 8 ja s. 149.

¹⁶⁴ Tätä tutkielmaa tehdessä ennakkoratkaisu ei ole vielä lainvoimainen, jonka vuoksi ratkaisuun tulee suhtautua oikeuslähteenä varovaisesti, sillä tulkinta voi muuttua vielä asian myöhemmässä käsittelyssä hallinto-oikeudessa tai korkeimmassa hallinto-oikeudessa.

saneerausmenettely. Saneerausmenettelyssä osa yhtiön saneerausvelasta leikattiin pois. Velkojilla oli kuitenkin ennen leikkausta mahdollisuus konvertoida tämä leikattava osuus A:n osakkeiksi. Velkojien merkintäoikeuteen kuului ehtona, että osakkeiden merkintähinta tuli kuitata tämän saatavalla. Lopulle velalle vahvistettiin maksuohjelma. Jos velkoja ei halunnut konvertoida A:n osakkeita, tämän osuus leikattiin velasta lopullisesti. Yhtiön velkoihin kuului myös arvonlisäverollisia ostoja, joista A oli tehnyt arvonlisäveron vähennyksen. Keskusverolautakunnan ennakkoratkaisun mukaan A:lle ei synny velvollisuutta oikaista tehtyjä vähennyksiä, sillä tilanteessa, jossa velkoja jätti käyttämättä oikeutensa konvertoida saatavansa A:n osakkeiksi, kyseessä oli luottotappio. Myös ratkaisussa KHO 1997:69 käsiteltiin yrityssaneerauksessa leikattua velkaa. Tapauksen yhtiö sai vähentää veron perusteesta luottotappiona sen määrän, joka oli leikattu yhtiön myyntisaatavista asiakkaan velkasaneerausohjelmassa.

Luottotappion ja alennuksen välisestä erosta voidaan todeta, että saatavan leikkaaminen velkasaneerausmenettelyn ulkopuolella näyttäisi tarkoittavan, että kyseessä ei ole luottotappio vaan alennus¹⁶⁵. Tämä voi selittyä sillä, että verotuksessa ei tunneta sovintomenettelyä, vaan useimmiten verotuksessa vaaditaan viranomaistoimia¹⁶⁶.

5.4 Luottotappiot komissiokaupassa ja myyntisaamisten rahoitus

Luottotappioiden osalta tulkintaongelmia on syntynyt myös komissiokauppaan liittyen. Komissiokaupalla tarkoitetaan tilannetta, jossa komissionantaja eli päämies sopii komission saajan eli asiamiehen kanssa tavaroiden tai palveluiden myynnistä siten, että myynti tapahtuu päämiehen lukuun mutta asiamiehen nimissä. Komissiosuhde ilmenee vain osapuolten sopimuksesta eikä asetelma välttämättä näyntyä asiakkaalle.¹⁶⁷ Arvonlisäverotuksessa päämies sekä asiamies ovat molemmat verovelvollisia, sillä AVL 19 §:n

---

¹⁶⁵ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

¹⁶⁶ Laitinen & Nurmi, 2022, s. 563.

¹⁶⁷ Nieminen ja muut, 2022, luku 4 ja luku 14.

mukaan komissiokaupassa päämiehen katsotaan myyneen tavaran ensin asiamiehelle ja asiamiehen sittemmin lopulliselle ostajalle¹⁶⁸.

Komissiokaupassa päämiehellä on yleensä velvollisuus maksaa asiamiehelle palkkio, vaikka asiakas olisi maksukyvytön. Luottotappio kohdistuu tällaisessa tilanteessa vain päämieheen. Oikeuskäytännössä on katsottu, että tällaisessa tilanteessa päämiehellä on oikeus vähentää luottotappio veron perusteesta.¹⁶⁹ Esimerkiksi ratkaisussa KHO 29.12.2000 T. 3397 luottotappio oli vähennyskelpoinen päämiehelle. Tapauksessa polttonesteiden tukkukauppias harjoitti polttonesteiden komissiomyyntiä itsenäisten huoltamoyrittäjien kanssa. Polttonesteet myytiin huoltamoyrittäjien nimissä, mutta tukkukauppiiaan lukuun. Huoltamoyrittäjät tilittivät myynnit tukkukauppiaille, joista tukkumyyjä maksoi provisiota. Luottokorttimyynneissä toimittiin siten, että huoltamoyrittäjä myi polttonesteet tukkukauppiiaan luottokortilla ja sai kuitteja vastaan tukkukauppialta maksun. Tukkukauppias veloitti edelleen tämän maksun asiakkaalta. Korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisun mukaan asiakkaan ollessa maksukyvytön, luottotappio kohdistui tukkukauppiaseen, vaikka verotuskäytännössä molempia komissiokaupan osapuolia on pidetty verovelvollisena. Tämä johtui siitä, että tavaran omistusoikeus siirtyi suoraan tukkukauppialta asiakkaalle ja tukkukauppias veloitti asiakasta tehdystä ostosta. Tukkukauppias ei perinyt huoltamoilta luottokorttiprovisiota eikä muuta maksua luottokorttimyynneihin liittyen, joten luottotappio aiheutui kokonaisuudessaan verollisesta polttonesteiden myynnistä.

Keskusverolautakunnan antamassa ennakkoratkaisussa KVL 2020/45 käsiteltiin myös komissiokauppaa. Tapauksessa sähkönmyyjän toimittamaan laskuun sisältyisi myös jakeluverkonhaltijan osuus. Tapauksen tilanteessa sähkönmyyjä vastaa laskutuksesta ja perinnästä sekä myös syntyvistä luottotappioista. Sähköyhtiön ja jakeluverkonhaltijan välisen sopimuksen mukaan jakeluverkonhaltijalla ja kuluttajalla olisi sähköverkkopalvelua koskeva oikeussuhde. Sähkönjakelun edelleenveloituksen ehtona on, että asiakas antaa

---

¹⁶⁸ Nieminen ja muut, 2022, luku 4 ja luku 14.

¹⁶⁹ Nieminen ja muut, 2022, luku 14.

tähän kirjallisen suostumuksen. Asiakkaalle ilmoitettaisiin laskulla erittelytietona jakeluverkonhaltijan nimi ja jakeluverkonhaltija vastaisi sähkömarkkinalain mukaisista vakio-korvauksista asiakkaalle. Nämä seikat tukivat tulkintaa siitä, että kyseessä ei ollut komissiokauppa. Keskusverolautakunta toteaa kuitenkin ratkaisussaan, että asiassa tulee ottaa huomioon tapauksen olosuhteet kokonaisuudessaan. Olosuhteiden ja sähköyhtiölle syntyvien velvoitteiden nojalla tilanne voidaan katsoa komissiokaupaksi. Sähköyhtiötä oli pidettävä sähköverkkopalvelun myyjänä ja siten arvonlisäverolain mukaisesti verovelvollisena. Sähköyhtiöllä oli näissä olosuhteissa oikeus vähentää luottotappiot veron perusteesta.

Luottotappioiden vähentämiseen arvonlisäverotuksessa on liittynyt myös myyntisaamisten rahoituksen järjestäminen. Myyntisaatavien rahoitus voidaan järjestää myymällä saatava rahoitusyhtiölle tai saatavan factoringilla. Molemmissa järjestelyissä lasku siirretään rahoitusyhtiölle. Keskeinen ero näiden kahden välillä on luottotappioriskin kantamisessa. Myyntisaamisen myynnissä riski siirretään rahoitusyhtiölle, joka vastaa laskuun liittyvistä riskeistä kokonaisuudessaan. Factoringissa luottotappioriski säilyy sen sijaan alkuperäisellä myyjällä.¹⁷⁰ Factoringissa on tyypillistä, että rahoitusyhtiö antaa luottoa tietyn limiitin rajoissa ja yhtiö siirtää laskusaatavansa rahoituksen vakuudeksi. Jos ostajalta ei saada maksua saamisesta, rahoitusyhtiöllä on oikeus poistaa tämä saatava muista vakuudeksi asetetuista saatavista.¹⁷¹

Factoring-rahoitusta koskevassa tapauksessa KHO 29.12.2000 T. 3403 yhtiöllä oli sopimus rahoitusyhtiön kanssa siten, että rahoitusyhtiö sitoutui rahoittamaan osamaksukauppaa sovitun rahoituslimiitin puitteissa. Yhtiö siirsi osamaksusopimukset ja kaikki niihin liittyvät oikeudet rahoitusyhtiölle saadun luoton ja muiden rahoitussopimukseen perustuvien velvoitteiden vakuudeksi. Tavarankorvaus-oikeus ja oikeus toimittaa osamaksukauppain mukainen tilitys siirtyi myös rahoitusyhtiölle. Tavarankorvaus-oikeuden jälkeä osamaksuesine ja osamaksusopimukseen liittyvät oikeudet jäivät rahoitusyhtiölle

---

¹⁷⁰ Hiltunen, 2020.

¹⁷¹ Tepora, 2022, s. 288–289.

pantiksi saadun luoton takaisinmaksuun ja muiden velvoitteiden täyttämisen vakuudeksi. Tätä osamaksusopimuksen siirtoa ei katsottu arvonlisäverolain alaiseksi suoritukseksi. Tapauksessa tavaran omistusoikeus säilyi alkuperäisellä yhtiöllä niin kauan, kunnes osamaksukauppahinta oli maksettu. Yhtiöllä oli oikeus vähentää maksukyvyttömyydestä johtuva luottotappio veron perusteesta. Osamaksusopimusta ei tarvinnut siirtää takaisin yhtiölle, jotta vähennysoikeus syntyi.

Verokohtelu olisi ilmeisesti toisenlainen myyntisaatavan myynnissä, kun luottotappioriski siirretään rahoitusyhtiölle. Jos myyntisaatava myydään rahoitusyhtiölle, jolle myös luottotappioriski siirtyy, ei luottotappion vähennysoikeutta ole ilmeisesti kummallakaan osapuolella. Myyjälle ei voi syntyä luottotappiota, koska tämä saa ostajalta korvauksen myyntisaatavasta. Luottotappiovähennyksen voi tehdä vain myyjä, jonka vuoksi myyntisaatavan ostajallakaan ei ole oikeutta vähennykseen.¹⁷²

Komissiokauppaan ja myyntisaatavien rahoitukseen liittyvästä oikeuskäytännöstä voidaan todeta, että luottotappion saa lähtökohtaisesti vähentää se osapuoli, johon luottotappio tosiasiallisesti kohdistuu. Jos komissiokaupassa luottotappio kohdistuu päämieheen, on tällä oikeus vähennykseen veron perusteesta. Jos luottotappio kohdistuu sen sijaan asiamieheen, vähennysoikeus syntyy asiamiehelle. Myyntisaatavien rahoituksen tilanteessa tulee selvittää mitä osapuolet ovat sopineet ja siirtyykö myyntisaatavan luottotappioriski rahoitusyhtiölle vai ei. Lähtökohtaisesti myyntisaatavan myynnissä luottotappioriski siirretään ja factoring-rahoituksessa se säilyy alkuperäisellä myyjällä. Jos alkuperäiselle myyjälle ei tosiasiasa synny luottotappiota, ei tälle luonnollisesti synny myöskään luottotappion vähennysoikeutta.

---

¹⁷² Nyrhinen ja muut, 2019, s. 352.

5.5 Luottotappion vähentämisen edellytykset EU-oikeudessa

Euroopan unionin jäsenvaltioilla on oikeus asettaa edellytyksiä oikaisuerien vähentämiseksi arvonlisäverodirektiivin 273 artiklan ja 90 artiklan 1 kohdan perusteella, kuten alennusten ja hyvitysten osalta todettiin aiemmin luvussa 3.6. Lisäksi 90 Artiklan 2 kohdassa annetaan jäsenvaltioille mahdollisuus olla soveltamatta oikaisumahdollisuutta maksun täyden tai osittaisen laiminlyönnin tilanteissa. Suomessa tätä poikkeamismahdollisuutta ei ole otettu käyttöön.

EU:n oikeuskäytännössä on todettu, että tämä poikkeamismahdollisuus perustuu siihen, että tietyissä olosuhteissa maksun laiminlyönti voi olla vain väliaikaista tai sen todentaminen on vaikeaa¹⁷³. Maksun laiminlyönnille on ominaista lopullisuuteen liittyvä epävarmuus. Maksun laiminlyönnin yhteydessä myyjällä on nimittäin yhä oikeus vaatia saatavaa oikeusteitse ja unioni on halunnut antaa jäsenvaltioille mahdollisuuden määrittää, johtaako maksun laiminlyönti oikeuteen alentaa veron perustetta vai ei. EUT on todennut esimerkiksi ratkaisussa C-337/13 *Almos Agrárkölkereskedelmi*, että verovelvolliset eivät voi vedota veron perusteen alentamiseen maksun osittaisen tai täyden laiminlyönnin takia, jos jäsenvaltio on päättänyt soveltaa 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeusta.¹⁷⁴

Poikkeamismahdollisuus veron perusteen alentamisesta on kuitenkin osoittautunut osin hämmentäväksi¹⁷⁵. EU:n oikeuskäytännössä on nimittäin todettu, että vaikka jäsenvaltiossa sovellettaisiin poikkeamismahdollisuutta, ei oikaisumahdollisuutta voida sulkea kokonaan pois eikä edes asettaa kohtuuttoman korkeaa edellytystä oikaisun tekemiselle¹⁷⁶. EUT on todennut, että velallisen velvoitteiden lopullista alentumista ei voida pitää maksun laiminlyöntinä¹⁷⁷. EUT:n mukaan tilanteessa, jossa verovelvollinen voi osoittaa, että saatava on mahdoton periä, on jäsenvaltion sallittava veron perusteen alentaminen,

---

¹⁷³ ks. C-404/16, *Lombard Ingotlan Lízing*, kohta 28; C-330/95 *Goldsmiths*, kohta 18.

¹⁷⁴ ks. C-337/13 *Almos Agrárkölkereskedelmi*, kohdat 23–28.

¹⁷⁵ Laitinen & Nurmi, 2022, s.565.

¹⁷⁶ ks. C-246/16 *Enzo Di Maura*, kohdat 15–29; Laitinen & Nurmi, 2022, s. 565.

¹⁷⁷ ks. C-146/19 *SCT*, kohta 30.

vaikka jäsenvaltiossa sovellettaisiin 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta¹⁷⁸.

Lisäksi niillä jäsenvaltioilla, jotka eivät sovelle poikkeamismahdollisuutta, on oikeus 90 artiklan 1 kohdan nojalla säätää vähennyksen edellytyksistä. Näitä edellytyksiä ei ole tarkennettu arvonlisäverodirektiivissä ja jäsenvaltioille on annettu harkintavalta näiden edellytysten päättämisestä¹⁷⁹. Edellytykset eivät kuitenkaan ole täysin vapaasti päätettävissä, kuten myös alennusten ja hyvitysten osalta todettiin. EUT:n mukaan edellytykset veron perusteen alentamiseksi maksun laiminlyönnin yhteydessä on rajoitettava niihin, joiden avulla osoitetaan, että vastike on jäänyt lopullisesti saamatta¹⁸⁰.

EUT:n antamassa ratkaisussa C-246/16 Enzo Di Maura otettiin kantaa jäsenvaltioiden asettamiin edellytyksiin veron perusteen alentamiseksi, kun maksu on laiminlyöty. Ratkaisussa todettiin, että jäsenvaltio ei voi asettaa luottotappion vähentämisen edellytykseksi maksukyvyttömyysmenettelyä, kun tällainen menettely voi kestää yli 10 vuotta. EUT:n mukaan veron perusteen alentaminen voidaan evätä vain siihen asti, kun saata vasta on tullut mahdoton perittävä. EUT:n mukaan vähennyksen tekemiseksi tulee riittää osoitus siitä, että on kohtuullisen todennäköistä, ettei velkaa makseta takaisin. Jos tällaisessa tilanteessa maksu jostain syystä suoritetaankin myöhemmin, veron peruste voidaan tarkistaa uudelleen. Tämän tulkinnan voidaan huomata vastaavan Suomen arvonlisäverolakia, jossa ei ole lopullisuuden vaatimusta, mutta kertynyt luottotappio tulee lisätä takaisin veron perusteeseen. EUT:n ratkaisussa todetaan, että liian pitkä maksukyvyttömyysmenettely ja sen edellyttäminen luottotappion vähentämiseksi asettaa elinkeinoharjoittajalle kassatilanteeseen haitan muihin kilpailijoihin verrattuna. Tämän haitan syntyminen olisi verotuksen yhdenmukaistamisen tavoitetta vastaan.¹⁸¹

---

¹⁷⁸ ks. C-146/19 SCT, kohta 31.

¹⁷⁹ ks. C-337/13 Almos Agrárkölkereskedelmi, kohta 37.

¹⁸⁰ ks. C-337/13 Almos Agrárkölkereskedelmi, kohta 39.

¹⁸¹ ks. C-246/16 Enzo Di Maura, kohdat 27–29.

Toisessa EUT:n ratkaisussa C-146/19 SCT verovelvolliselta ei voitu evätä oikeutta alentaa perimiskelvottomaan saatavaan liittyvää arvonlisäveroa, vaikka tämä ei ollut valvonut saatavaansa konkurssimenettelyssä. Ratkaisun mukaan verovelvollisella tulee olla vähennysoikeus, jos tämä pystyy osoittamaan, että vaikka saatavaa olisi valvottu, sitä ei olisi saatu perittyä.¹⁸²

EU:n oikeuskäytännöstä voidaan nostaa esille vielä EUT:n antama ratkaisu C-324/20 X-Beteiligungsgesellschaft, jossa tilanteen ei katsottu vastaavan maksun laiminlyöntiä. Ratkaisussa käsiteltiin tilannetta, jossa yhtiö X toimi välityspalvelun tarjoajana, kun toinen yhtiö T-GmbH myi maa-alueen kolmannelle. Yhtiön X ja T:n välisen sopimuksen mukaan vastikkeen suuruus välityspalvelusta oli yhteensä 1 000 000 euroa. Tämä vastike tulisi suorittaa 200 000 euron erissä, jotka erääntyivät vuoden välein. Tapauksessa ensisijaisesti ratkaistavana oli, tuleeko arvonlisävero tilittää koko palvelun arvosta palvelun suoritusvuonna vai voiko yhtiö tilittää arvonlisäveron vasta jokaisen maksuerän yhteydessä. Toissijaisena ratkaistavaksi esitettiin kysymys siitä, millainen on tällaisen porrastetun maksun arvonlisäverokohtelu, jos maksuerää ei ole maksettu sen erääntyessä.

Ensimmäiseen kysymykseen EUT vastasi, että arvonlisävero tuli tilittää koko palvelun arvosta suoritusvuonna. Toiseen kysymykseen EUT totesi, että suoritusten maksaminen erissä sopimuksen mukaisesti, ei vastaa vastikkeen maksamisen laiminlyöntiä eikä veron perustetta voida alentaa. Tällaisella porrastetulla maksutavalla ei muuteta vastikkeen määrää, jonka verovelvollinen voi tosiasiallisesti periä ostajalta. Lisäksi tilanne ei ole verrattavissa siihen, että ostaja maksaisi vain osan saatavasta vain sen perusteella, että palkkioerää ei ole maksettu eräpäivään mennessä.¹⁸³ Vähennysoikeuden synty miseksi yhtiön olisi ilmeisesti pitänyt osoittaa, että maksua ei ole saatu perittyä ja sen lopullinen menettäminen on todennäköistä.

---

¹⁸² C-146/19 SCT, kohdat 47–49.

¹⁸³ C-324/20 X-Beteiligungsgesellschaft, kohdat 55 ja 64.

Oikeuskäytännön perusteella EUT näyttäisi korostavan maksun laiminlyönnin lopullisuuden merkitystä. EUT:n kannanotoista voidaan todeta, että lopullisen erän saa vähentää veron perusteesta aina, myös silloin kun jäsenvaltio soveltaa 90 artiklan 2 kohdan poikkeamismahdollisuutta. Vähennyksen tekemisen edellytykseksi voidaan asettaa lopullisuuden osoittaminen, mutta edellytykset eivät saa osoittautua kohtuuttomiksi. Suomessa luottotappion vähennyskelpoisuuden edellytyksenä ei ole lopullisuuden vaatimusta, vaan saamisen menettämisen todennäköisyys riittää vähennyskelpoisuuden perusteeksi. AVL 78.2 §:n nojalla myöhemmin kertyneet luottotappiot lisätään takaisin veron perusteeseen. Tällä säännöksellä varmistetaan arvonlisäveron oikeamääräinen suorittaminen tilanteessa, jossa luottotappio ei ollutkaan lopullinen. Suomen lainsäädännön voidaan todeta olevan direktiivin tulkinnan mukainen, sillä EUT totesi ratkaisussa C-246/16 Enzo Di Maura tällaisen käytännön olevan vaihtoehtona lopullisuuden vaatimukselle¹⁸⁴.

---

¹⁸⁴ ks. C-246/16 Enzo Di Maura, kohta 27.

6 Muut oikaisuerät

6.1 Sopimuksen mitätöinti, peruuttaminen ja purkaminen

Arvonlisäverolain mukaisiin oikaisueriin on viimeisimpänä lisätty AVL 78.1 §:n 2 kohta eli sopimuksen mitätöimisen, peruuttamisen tai purkamisen johdosta annettu oikaisuerä. Vastaavasti AVL 118 §:ään lisättiin sen nykyinen 2 momentti, jonka mukaan oikaisuvelvoite koskee myös ostajaa. Kyseiset säännökset tulivat voimaan vuoden 2017 alussa¹⁸⁵. Sopimuksen mitätöintiin, peruuttamiseen ja purkamiseen liittyen ei ole vielä syntynyt julkaistua oikeuskäytäntöä Suomessa¹⁸⁶. Tämän takia EU:n oikeuskäytäntö nousee tärkeäksi oikeuslähteeksi, kun tarkastellaan kyseisiä oikaisueriä.

Ensimmäiseksi voidaan kuitenkin käsitellä lain muutoksen taustalla olevaa ratkaisua KHO 2014:190, jossa käsiteltiin ennakkomaksujen arvonlisävero-kohtelua. Tapauksessa leasingtoimintaa harjoittava yhtiö tilasi myyjältä koneen. Tilauksesta suoritettiin ennakkomaksuja, joista tilaaja teki ostovähennyksen arvonlisäverotuksessa. Lopulta myyjä ei kuitenkaan toimittanut konetta eikä myöskään palauttanut tilaajalle tämän suorittamia ennakkomaksuja, sillä myyjä oli todettu maksukyvyttömäksi ja asetettu selvitystilaan. Asiassa oli kysymyksenä, syntyykö tilaajalle oikaisuvelvoite tehtyyn ostovähennykseen, kun kauppa peruuntui. Tulkintaongelma oikaisuvelvoitteesta syntyi sen takia, että tapauksen aikaan arvonlisäverolakiin ei ollut vielä sisällytetty ostovähennyksen oikaisuvelvoitetta kaupan peruuntumisen tilanteessa.

Korkein hallinto-oikeus katsoi, että ostajalla ei ollut velvollisuutta oikaista tehtyä ostovähennystä, vaikka kauppa lopulta peruuntui. Tämä johtui siitä, että arvonlisäverodirektiivin säännöksiä sopimuksen mitätöinnin, peruuttamisen tai purkamisen osalta ei ollut sisällytetty kansalliseen lainsäädäntöön.¹⁸⁷ Ratkaisussa viitataan siihen, että vähennyksen oikaisuvelvoitetta ei voida laillisuusperiaatteen takia perustaa direktiivin

---

¹⁸⁵ ks. laki arvonlisäverolain muuttamisesta 1064/2016.

¹⁸⁶ Määttä, 2022a, s. 155.

¹⁸⁷ Kallio ja muut, 2020, s. 612.

tulkintavaikutukseen. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan lakisidonnaisuuden periaatteen takia arvonlisäverolaissa pitäisi olla nimenomainen säännös, jotta vähennyksen oikaisua voitaisiin vaatia.¹⁸⁸ Ratkaisun jälkeen arvonlisäverolakiin tehtiin muutokset oikaisueriä koskeviin 78 §:ään ja 118 §:ään, jotta arvonlisäverolaki vastaa arvonlisäverodirektiivin mukaista tulkintaa¹⁸⁹.

KHO:n antamassa ratkaisussa viitattiin myös EUT:n antamaan ratkaisuun C-107/13 FIRIN, sillä myös tämä ratkaisu käsitteli ennakkomaksuja ja arvonlisäveron ostovähennyksen oikaisuvelvoitetta. Tapauksessa oli kysymys samankaltaisesta tilanteesta kuin ratkaisussa KHO 2014:190. Verovelvollinen oli tehnyt vähennyksen arvonlisäverotukseen ennakkomaksujen perusteella, mutta myyjä ei toimittanut tilausta eikä palauttanut ennakkomaksuja ostajalle. Ratkaistavana oli, tuleeko arvonlisäveron ostovähennykseen tehdä oikaisu, vaikka myyjä pysyisi velvollisena maksamaan arvonlisäveron valtiolle ja vaikka tämä ei ole palauttanut ennakkomaksua ostajalle. EUT:n mukaan arvonlisäveron oikaisuvelvoite koskee myös tällaista tilannetta, sillä vähennyksen määräytymistekijöissä oli tapahtunut muutoksia.¹⁹⁰ Koska korkein hallinto-oikeus viittasi kyseiseen tapaukseen ratkaisun KHO 2014:190 perusteluissa, luultavasti tätä tulkintaa olisi sovellettu myös KHO 2014:190 tilanteessa, jos arvonlisäverolaki olisi vain sisältänyt puuttuneet säännökset.

Arvonlisäverolain 118 §:n mukaiseen oikaisuvelvoitteeseen sopimuksen mitätöinnin, peruutuksen tai purkamisen johdosta sisältyy siis velvollisuus oikaista ostovähennystä, vaikka myyjä ei palauttaisi ennakkoon tehtyä maksua takaisin. Myyjän oikeus sen sijaan oikaista arvonlisäveroa edellyttää, että tämä palauttaa maksun ostajalle¹⁹¹. Ostajalle syntyvää oikaisuvelvoitetta ei kuitenkaan voi EUT:n mukaan kyseenalaistaa sillä, että myyjän maksettavaa veroa ei oikaista. Tämä johtuu siitä, että ostajalla on oikeus vaatia maksamansa ennakkomaksun palauttamista esimerkiksi oikeusturvateiden avulla.¹⁹²

---

¹⁸⁸ ks. Knuutinen, 2015, s. 828–829.

¹⁸⁹ HE 110/2016 vp. s. 16–17; ks. myös VaVM 13/2016 vp.

¹⁹⁰ C-107/13 FIRIN kohdat 51–58.

¹⁹¹ Kallio ja muut, 2020, s. 612.

¹⁹² ks. C-107/13 FIRIN kohta 53–57.

EU:n oikeuskäytännöstä voidaan nostaa esille myös ratkaisu C-209/14 NLB Leasing, jossa korostuu jälleen arvonlisäverojärjestelmän peruseriaate siitä, että veroa ei voi kantaa enempää tai vähempää, kuin verovelvollinen on sitä tosiasiallisesti saanut. Tapaus koski kiinteistöjen leasingisopimusta sale and lease back -järjestelyn avulla. Järjestelyllä tarkoitetaan, että yritys myy omistamansa kohteet sijoittajalle ja kyseinen sijoittaja vuokraa kohteen takaisin yritykselle¹⁹³. Osapuolet sopivat, että luotonsaajalla on kolme vaihtoehtoa leasingisopimuksen päätyttyä: jatkaa sopimuksen voimassaoloa, palauttaa kiinteistöt NLB:lle tai käyttää osto-optioita ostaakseen kiinteistöt takaisin ja samalla maksaa kaikki loput maksuerät NLB:lle. Kun sopimuskausi sitten päättyi, luotonsaaja ei ollut suorittanut kaikkia maksueriä, jonka takia NLB myi kiinteistöt kolmannelle osapuolelle. NLB ei kuitenkaan saanut pitää kauppahintaa itsellään, sillä sopimusehtojen mukaan NLB:n tuli suorittaa kiinteistöistä saatu kauppahinta luotonsaajalle. Luotonsaajalle suoritetusta maksusta tosin vähennettiin luotonsaajan maksamatta jääneet erät.

Kiinteistöjen myynnin jälkeen NLB teki oikaisun arvonlisäverotukseen sen perusteella, että maksamatta jääneet maksuerät mitätöityivät kiinteistöjen myynnin yhteydessä. Slovenian veroviranomaiset kuitenkin hylkäsivät vähennysvaatimuksen. Slovenian veroviranomaisten mukaan kyseessä ei ollut sopimuksen purkamisen tilanne, vaan verovelvollinen oli asettunut velkojan asemaan ja myynyt kiinteistöt luotonsaajan lukuun. Asia eteni EUT:n ratkaistavaksi, kun kansallinen tuomioistuin jätti asiasta ennakkoratkaisupyynnön. Ennakkoratkaisun yhtenä kysymyksenä oli, voidaanko leasingisopimuksen kohteena olevan kiinteistön palautumista verovelvolliselle pitää sopimuksen mitätöimisellä, peruuttamisella, purkamisella tai maksun laiminlyönnin tilanteena ja voiko verovelvolliselle tällöin syntyä oikeus veron perusteen alentamiseen¹⁹⁴.

EUT:n mukaan kyseisessä tilanteessa tulee huomioida arvonlisäverotuksen peruseriaate siitä, että veron tulee vastata sitä määrää, jonka verovelvollinen tosiasiallisesti saa. Veron perusteen vähennysoikeutta ei synny sellaisessa tilanteessa, jossa verovelvollinen

---

¹⁹³ Tepora, 2022, s. 46.

¹⁹⁴ ks. C-209/14 NLB Leasing, kohta 33.

tosiasiallisesti saa täyden maksun suorituksestaan. Asia jäi lopulta kansallisen tuomioistuimen ratkaistavaksi, sillä EUT ei ottanut kantaa osapuolten oikeudelliseen suhteen arviointiin sen tarkemmin.¹⁹⁵ Tässä tapauksessa voitaisiin kuitenkin mahdollisesti katsoa, että NLB sai tosiasiallisesti vastikkeen itselleen, sillä luotonsaajalle maksetusta summasta oli pidätetty luotonsaajan maksamatta jääneet maksuerät.

6.2 Sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin välinen ero

Oman osa-alueensa sopimusten mitätöintiin, peruuttamiseen ja purkamiseen liittyen muodostaa, missä kulkee ero maksun laiminlyöntiin nähden. Tulkintaongelmia on syntynyt EU:n oikeuskäytännössä etenkin sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin välisestä erosta.

Sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin väliseen eroon otettiin kantaa EUT:n ratkaisussa C-242/18 UniCredit Leasing. Erottavaksi tekijäksi tilanteiden välillä todettiin, että voidaanko menetystä pitää lopullisena. EUT:n mukaan sopimuksen mitätöinti, peruutus tai purkaminen viittaa nimittäin siihen, että maksuvelvollisuus lakkaa kokonaan tai maksuvelvollisuus vahvistetaan tietyn suuruiseksi. Maksun laiminlyöntiin sen sijaan liittyy sen lopullisuuteen liittyvä epävarmuus.¹⁹⁶ Tämä johtuu siitä, että toisin kuin sopimuksen purkamisen tilanteessa, maksun laiminlyönnin yhteydessä myyjä voi edelleen periä saatavansa ostajalta esimerkiksi oikeusteitse¹⁹⁷.

Kyseisessä UniCreditin tapauksessa oli kysymys leasingsopimuksesta, jonka luotonantaja oli purkanut sopimusehtojen mukaan ennenaikaisesti, sillä luotonsaaja oli jättänyt maksueriä maksamatta. Asiassa epäselväksi osoittautui, voitiinko kyseistä tilannetta pitää sopimuksen purkamisena vai oliko kyseessä maksun laiminlyönti. Tämä nousi

---

¹⁹⁵ C-242/18 C-209/14 NLB Leasing, kohdat 33–38.

¹⁹⁶ C-242/18 UniCredit Leasing, kohta 56.

¹⁹⁷ Näin todettiin ratkaisussa C-324/20 X-Beteiligungsgesellschaft, kohdassa 59.

tapauksessa merkitykselliseksi, sillä jäsenvaltiossa sovellettiin 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta veron perusteen alentamisesta silloin, kun maksu laiminlyödään. Jäsenvaltio voisi siis evätä veron perusteen alentamisen, mikäli tilanteen katsottaisiin olevan maksun laiminlyönti.

Ratkaisussa päädyttiin siihen, että niitä maksuja, joita ei ollut maksettu ennen sopimuksen purkamista, oli pidettävä maksun laiminlyöntinä ja ne kuuluivat täten poikkeamismahdollisuuden soveltamisalaan. EUT:n mukaan asiassa tuli kuitenkin huomioida tilanteen olosuhteet, sillä luotonantaja ei ollut saanut maksua ratkaisun antamisen aikaan yhdeksään vuoteen. EUT:n mukaan verovelvolliselle tulisi antaa mahdollisuus osoittaa, että velkaa ei todennäköisesti tulla saamaan perittyä, sillä lopullisten erien kohdalla vähennysoikeus tulee myöntää, vaikka jäsenvaltiossa sovellettaisiin 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta. Tämän saatavan lopullisen menettämisen todennäköisyyden tarkastaminen jätettiin jäsenvaltion tehtäväksi eikä EUT ottanut siihen tarkemmin kantaa.¹⁹⁸

Sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin eroa on käsitelty myös tapauksessa C-404/16 Lombard Inगतlan Lízing. Tapauksessa rahoitusyhtiö teki kolme rahoitusleasing-sopimusta, joista tämä suoritti arvonlisäveron kerralla. Sopimukset kuitenkin purettiin, sillä vuokralleottajat jättivät osan maksueristä maksamatta. Rahoitusyhtiö otti vuokratut esineet takaisin haltuunsa ja lähetti oikaisulaskut vuokralleottajille. Oikaisulaskuissa rahoitusyhtiö alensi veron perustetta alkuperäisestä siltä ajalta, kun sopimus ei ollut enää voimassa. Tapauksessa epäselvää oli, saiko rahoitusyhtiö tehdä oikaisun arvonlisäverotukseen ja oliko kyseessä sopimuksen purkaminen vai maksun laiminlyönti. Myös tässä jäsenvaltiossa sovellettiin 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta.

EUT:n ratkaisun mukaan rahoitusyhtiöllä oli oikeus veron perusteen alentamiseen. Ratkaisua perusteltiin sillä, että sopimus oli purettu lopullisesti. Rahoitusyhtiöllä ei ollut enää sopimuksen purkamisen jälkeen mahdollisuutta periä vuokraa, jonka takia

---

¹⁹⁸ C-242/18 UniCredit Leasing, kohdat 79–83.

vastikkeen alenemista voitiin pitää lopullisena. EUT:n mukaan poikkeamismahdollisuutta voidaan soveltaa vain niissä tilanteissa, joissa laiminlyönnin toteaminen on vaikeaa tai tilanne on tilapäinen. EUT:n mukaan lopulliset erät tulee voida vähentää veron perusteesta aina, vaikka jäsenvaltiossa sovellettaisiinkin 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta.¹⁹⁹

Näiden edellä käsiteltyjen ratkaisujen erona on, että ratkaisussa C-242/18 UniCredit käsiteltiin maksuja, jotka luotonsaaja jätti maksamatta ennen sopimuksen purkamista. Ratkaisussa C-404/16 Lombard Ingtatlan Lízing oli sen sijaan kysymys maksuista, jotka koskivat sopimuksen purkamisen jälkeistä aikaa. Voidaankin todeta, että sopimuksen purkamisen ajankohdalla voi olla merkitystä arvonlisävero-kohteluun. Ennen sopimuksen purkamista maksamatta jääneitä maksuja voidaan lähtökohtaisesti pitää maksun laiminlyöntinä, ja sopimuksen purkamisen jälkeisiä maksuja voidaan sen sijaan pitää sopimuksen purkamisesta johtuvina oikaisuerinä. Käytännössä sopimuksen purkutilanteessa kysymykseen voivat tulla nämä molemmat.

Keskeinen ero sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin välillä on siis se, onko saatavan menettämisen lopullisuus vahvistettu. Tilannetta arvioidessa tulee huomioida, onko ostajalla edelleen velvollisuus suorittaa vastike myyjälle vai onko vastikkeen suoritusvelvollisuus lakannut sopimuksen purkamisen myötä. Sopimuksen purkamisen ja maksun laiminlyönnin välisellä erolla on merkitystä erityisesti niissä jäsenvaltioissa, jotka soveltavat 90 artiklan 2 kohdan mukaista poikkeamismahdollisuutta veron perusteen alentamisesta. Suomessa tätä poikkeamismahdollisuutta ei sovelleta, mutta oikaisuerien välisellä erolla voi olla merkitystä arvonlisäverotuksessa oikaisuerän ajallisen kohdistamisen kannalta. Tämä johtuu siitä, että luottotappion osalta vaaditaan saatavan menettämisen todennäköisyyttä, joka saattaa viivästyttää oikaisun tekemistä. Sopimuksen purkamisen osalta tätä vaatimusta ei ole, sillä ostajan velvollisuus vastikkeen suorittamiseksi on lakannut. Lisäksi ostajan kannalta sopimuksen purkamisen myötä ostovähennystä tulee oikaista. Maksun laiminlyönnin osalta oikaisuvelvoitetta ei sen sijaan

---

¹⁹⁹ C-404/16 Lombard Ingtatlan Lízing, kohdat 19–45.

synny. Tapauksessa, jossa kyseeseen tulee molemmat oikaisuerät, tulee kiinnittää erityistä huomiota näiden erilaiseen arvonlisäverokohteluun.

6.3 Palautettavista pakkauksista ja kuljetustarvikkeista maksettava korvaus

Viimeisenä oikaisueränä käsitellään AVL 78.1 §:n 3 kohdan mukaista palautetuista pakkauksista tai kuljetustarvikkeista suoritettua korvausta. Kyseisen korvauksen saaminen synnyttää ostajalle oikaisuvelvoitteen AVL 118.1 §:n nojalla. Palautettaviin pakkauksiin ja kuljetusvälineisiin lukeutuvat mukaan esimerkiksi virvoitusjuomapullot ja -korit sekä kuljetuslavat²⁰⁰.

Menettelyssä on ideana, että tavara myydään sellaisessa pakkauksessa tai kuljetustarvikkeessa, jonka ostaja palauttaa myyjälle. Ostajalle ilmoitetaan etukäteen korvaus, jonka tämä saa palauttaessaan pakkauksen tai kuljetustarvikkeen takaisin. Arvonlisäverokohtelu vastaa lopulta tilannetta, jossa pakkausta tai kuljetustarviketta ei olisi myyty ollenkaan. Tällöin myynnin yhteydessä veloitettua vastiketta pakkauksesta tai kuljetusvälineestä voidaan pitää ”panttina”, joka sittemmin palautetaan ostajalle.²⁰¹ Tämä ei kuitenkaan toteudu käytännössä, sillä palautettuihin pakkauksiin ja kuljetustarvikkeisiin luetaan mukaan myös ne pakkaukset, joita verovelvollinen ei ole itse myynyt. Ainoaksi edellytykseksi vähennysoikeuden osalta on hallituksen esityksessä HE 283/1994 vp asetettu, että verovelvollinen myy tuotetta myös itse vastaavissa pakkauksissa tai kuljetustarvikkeissa.²⁰² Vähennyskelpoisuus koskee sekä yksityiselle henkilölle että elinkeinoharjoittajalle maksettuja korvauksia²⁰³. Verovelvollisille ostajille syntyy AVL 118.1 §:n nojalla tällaisen korvauksen saadessaan ostovähennyksen oikaisuvelvoite.

---

²⁰⁰ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 354.

²⁰¹ Kallio ja muut, 2020 s. 615.

²⁰² HE 283/1994 vp s. 57; Määttä, 2015, s. 474.

²⁰³ HE 283/1994 vp, s.57.

Muiden oikaisuerien tapaan, myös pakkauksista ja kuljetusvälineistä maksettava korvaus tulee kohdistaa hyvän kirjanpitotavan mukaan (AVL 139 § ja AVL 145 a §). Tämä tarkoittaa käytännössä sitä, että oikaisu tulee tehdä sille kuukaudelle, jolloin pakkaus tai kuljetusväline on vastaanotettu ja korvaus maksettu palauttajalle.²⁰⁴ Vastaavasti ostaja tekee ostovähennyksen oikaisun sille kuukaudelle, jolloin palautus on suoritettu ja korvaus vastaanotettu.

6.4 Palautettavien pakkausten ja kuljetustarvikkeiden verokanta

Palautettavissa pakkauksissa tai kuljetustarvikkeissa myydään tyypillisesti alennetun verokannan alaisia tavaroita, kuten elintarvikkeita, rehuja tai lääkkeitä²⁰⁵. Alennetun verokannan alaisten tavaroiden pakkausten arvonlisävero kohtelu nousi aikanaan esille ratkaisussa KHO 1995-B-573. Tapaus koski yhtiötä, joka myi rehunsäilöntäainetta palautettavissa kanistereissa. Asiassa ratkaistavana oli, miten palautettavan pakkauksen verokanta määräytyy, sillä rehunsäilöntäaineeseen sovellettiin alennettua verokantaa. Korkeimman hallinto-oikeuden mukaan tavarantoimittajan myyntiä tulee käsitellä yhtenä kokonaisuutena nojaten arvonlisäverotuksen liittymisperiaatteeseen.²⁰⁶ Liittymisperiaatteella tarkoitetaan, että pääsuoritus määrää myös sivusuorituksen verokohtelun²⁰⁷. Liittymisperiaatteen nojalla myös pakkauksesta tuli suorittaa arvonlisävero alennetun verokannan mukaan²⁰⁸.

Tämä korkeimman hallinto-oikeuden ratkaisu aiheutti kuitenkin tulkintaongelman oikaisueriin liittyen, sillä oli epäselvää minkä verokannan mukaan oikaisu tulee tehdä. Oikaisun tulisi vastata myynnistä suoritettujen veron määrää, jotta korvauksen maksajalle ei

---

²⁰⁴ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 355.

²⁰⁵ Nyrhinen ja muut, 2019, s. 355.

²⁰⁶ Määttä, 2022a, s. 159.

²⁰⁷ Määttä, 2013b, s. 366.

²⁰⁸ Määttä, 2022a, s. 159.

syntyisi perusteetonta veroetua. Toisaalta eri verokantojen alaisten pakkauksien erottelu toisistaan aiheuttaa merkittäviä käytännön ongelmia.²⁰⁹

Ratkaisun ja sen aiheuttamien tulkintaongelmien seurauksena arvonlisäverolakiin otettiin erityissäännös pakkausten ja kuljetustarvikkeiden verokannan osalta. AVL 85 b §:ssä säädetään, että pakkausten ja kuljetustarvikkeiden myyntiin sovelletaan aina yleistä verokantaa riippumatta siitä, onko itse tavara alennetun verokannan alainen. AVL 85 b § ei koske pakkauksia ja kuljetustarvikkeita, joiden palauttamisesta ei makseta korvausta. Hallituksen esityksen HE 39/1996 vp mukaan lain muutoksen tarkoituksena oli selkeyttää palautettavien pakkausten ja kuljetustarvikkeiden arvonlisävero kohtelua. Lakiin ehdotettiin samalla sisällytettäväksi AVL 139 a §, jonka perusteella AVL 85 b §:n säännöksestä voidaan poiketa silloin, kun eri verokantojen alaisten myyntien erottamisessa ei ole huomattavia vaikeuksia. Lakiehdotus hyväksyttiin muuttumattomana ja AVL 85 b § sekä AVL 139 a § tulivat voimaan heinäkuussa 1996.²¹⁰

---

²⁰⁹ Määttä, 2022a, s. 159.

²¹⁰ HE 39/1996 vp, s. 2; VaVM 12/1996 vp; EV 50/1996 vp; Määttä, 2022a, s. 159.

7 Yhteenveto ja johtopäätökset

7.1 Yhteenveto

Oikaisuerät arvonlisäverotuksessa on laaja aihealue, sillä ne liittyvät monenlaisiin eri tapahtumiin. Oikaisuerien taustalla on kuitenkin aina sama tilanne siitä, että veron perusteessa on tapahtunut jokin muutos. Aihe koskettaa monia, sillä oikaisuerät liittyvät moniin tavanomaisiin liiketoiminnassa tapahtuviin tilanteisiin ja lähes kaikki verovelvolliset joutuvat tekemään jonkinlaisia oikaisuja arvonlisäverotukseen.

Aiheen laajuuden lisäksi oikaisuerien luonne on osoittautunut monimutkaiseksi ja oikaisuerät ovat aiheuttaneet arvonlisäverotuksessa useita tulkintaongelmia. Oikaisuerien kohdalla oikeuskäytäntö on noussut tärkeäksi oikeuslähteeksi, sillä lain sanamuodosta tai lain valmisteluaineistosta ei selviä tarkasti, miten oikaisueriä tulee kohdella arvonlisäverotuksessa. Oikaisuerien verokohtelu onkin muodostunut pitkälti ajan saatossa sen myötä, kun oikeuskäytäntöä on syntynyt. Aiheen haastavuutta lisää entisestään arvonlisäverotuksen eurooppaoikeudellinen luonne.

Tutkielmassa perehdyttiin jokaiseen oikaisuerään omassa luvussaan. Ensimmäisenä käsiteltiin alennuksia ja hyvityksiä, joiden osalta tulkintaongelmat ovat keskittyneet oikaisuerien ja muiden erien rajanvedon ympärille. Tulkintaongelmia on synnyttänyt etenkin arvonlisäverolain 78.1 §:n 1 kohdan sanamuoto ”muusta sellaisesta oikaisuerästä”. Oikeuskäytännössä on todettu, että vaihdantaketjussa annettavat alennukset sekä asiakkaan ostoihin perustuvat ylijäämänpalautukset ja bonukset ovat vähennyskelpoisia oikaisueriä. Alennuksen perimmäisenä tarkoituksena on alentaa myynnistä suoritettavaa vastiketta, eikä se voi kattaa tavarasta tai palvelusta maksettavan vastikkeen kokonaismäärää. Tämän vuoksi vastikkeettomat luovutukset ja vaihdonluonteiset suoritukset eivät ole rinnastettavissa oikaisueriin. Lisäksi myös vahingonkorvaukset on rajattava oikaisuerien ulkopuolelle, sillä niiden tarkoituksena on aiheutuneen vahingon korvaaminen eikä suoritettavan vastikkeen alentaminen.

Alennusten ja hyvitysten jälkeen tutkielmassa käsiteltiin luottotappioita, joiden osalta tulkintaongelmia on syntynyt ajallisesta kohdistamisesta sekä siitä kenelle vähennysoikeus syntyy. Luottotappio tulee vähentää arvonlisäverotuksessa hyvän kirjanpitotavan mukaan eli silloin, kun saamisen menettämistä voidaan pitää todennäköisenä. Asiassa tulee kuitenkin huomioida, että AVL 78.2 §:n mukaan kertyneet luottotappiot tulee lisätä takaisin veron perusteeseen. Vähennysoikeus syntyy aina sille verovelvolliselle, johon luottotappio tosiasiallisesti kohdistuu. Näiden lisäksi tulkintaongelmia on aiheuttanut, että luottotappioiden osalta ostajalle ei synny ostovähennyksen oikaisuvelvoitetta. Tämän osalta oikeuskäytännössä on käsitelty rajanvetoa luottotappioiden ja akordien sekä sopimuksen purkamisen välillä. Olennaisena erona akordeihin ja sopimuksen purkamiseen on, että luottotappion osalta myyjän oikeus saatavaan säilyy. Tarvittaessa myyjä voi turvautua myös oikeudellisiin toimiin saatavan perimisessä.

Viimeisenä tutkielmassa tuotiin esille sopimuksen mitätöinnin, peruuttamisen ja purkamisen johdosta annetut oikaisuerät sekä palautettavista pakkauksista ja kuljetusvälineistä maksettu korvaus. Näiden oikaisuerien osalta tulkintaongelmia on syntynyt huomattavasti vähemmän verrattuna alennuksiin, hyvityksiin ja luottotappioihin. Voidaan kuitenkin todeta, että sopimuksen mitätöinnille, peruuttamiselle ja purkamiselle on ominaista, että saatavan maksuvelvollisuus lakkaa kokonaan tai se vahvistetaan tietyn suuruiseksi. Lisäksi erityistä huomiota tulee kiinnittää siihen, että ennakkomaksujen osalta ostajalle syntyy oikaisuvelvoite, vaikka myyjä ei palauttaisi ennakkomaksua takaisin. Myyjän vähennysoikeuden syntymiseksi sen sijaan vaaditaan ennakkomaksun palautus. Palautettavien pakkauksien ja kuljetusvälineiden osalta tulee muistaa, että poikkeuksena liittymisperiaatteeseen, palautettaviin pakkauksiin ja kuljetusvälineisiin sovelletaan AVL 85 b §:n mukaan yleistä verokantaa, vaikka itse myytävään tavaraan sovellettaisiin alennettua verokantaa.

7.2 Johtopäätökset

Tutkielman tavoitteena oli selvittää, minkälaisen oikaisuerän voi vähentää veron perusteesta sekä milloin ja kenelle vähennysoikeus tai vastaavasti oikaisuvelvoite syntyy. Näihin kysymyksiin ei voida kuitenkaan esittää lyhyttä vastausta, sillä jokaisen oikaisuerän kohdalla tulee kiinnittää huomiota eri asioihin. Kaikilla oikaisuerillä on omat ominaispiirteensä, ja eri tilanteiden olosuhteilla on suuri merkitys oikeudellisessa arvioinnissa. Yhteenvetona voidaan kuitenkin todeta, että oikaisueränä voidaan pitää sellaista erää, jonka katsotaan tosiasiasa muuttavan veron perustetta. Oikaisuerät tulee vähentää hyvän kirjanpitoavan osoittaman ajankohdan mukaan. Vähennysoikeus syntyy sille verovelvolliselle, joka tosiasiasa kantaa kustannuksen veron perusteen alenemisesta tai johon luottotappio todellisuudessa kohdistuu. Oikaisuvelvoite syntyy vastavuoroisesti ostajalle, jos veron perusteessa voidaan katsoa tapahtuneen muutos. Luottotappioiden osalta oikaisuvelvoitetta ei kuitenkaan ole.

Kaikkien arvonlisäverolain mukaisten oikaisuerien verokohtelun arvioinnissa korostuu oikaisuerän tosiasiallinen, oikeudellinen luonne. Tällä tarkoitetaan, että oikaisuerän nimityksellä ei ole merkitystä verokohtelun kannalta. Ainoastaan tosiasialliset seikat saavat painoarvoa, kun ratkaistaan oikaisuerän arvonlisäverokohtelua. Oikeudellista luonnetta tulee arvioida etenkin oikaisuerän tarkoituksen ja todellisten ominaisuuksien avulla. Tämän lisäksi kaikkien oikaisuerien kohdalla korostuu myös arvonlisäverotuksen peruseriaate siitä, että arvonlisäveroa ei voida kantaa enempää tai vähempää kuin verovelvollinen on sitä todellisuudessa saanut. EUT:n mukaan tämä peruseriaate on ilmaisu arvonlisäverodirektiivin oikaisueriä koskevasta 90 artiklasta. Tämä peruseriaate tukee myös arvonlisäverotuksen kulutusverotuksellista luonnetta, sillä arvonlisäveron ei ole tarkoitus kohdistua verovelvolliseen vaan lopulliseen kuluttajaan.

Oikaisuerien avulla edistetään myös arvonlisäverotuksen neutraalisuutta. Oikaisujen avulla varmistetaan, että arvonlisäveroa suoritetaan ja vähennetään oikeamääräisesti. Oikaisueriä tarkastellessa tulee huomioida, että arvonlisäverolakia tulee tulkita arvonlisäverotuksen neutraliteettiperiaatteen valossa. Neutraliteettiperiaate ja

arvonlisäverotuksen peruseriaate edistävät samaa tavoitetta arvonlisäverotuksen oikeamääräisyydestä, sillä myös neutraalisuuden saavuttamiseksi arvonlisäveron tulee vastata sitä määrää, jonka verovelvollinen tosiasiallisesti saa. Neutraalisuuden säilyttämiseksi verovelvolliseen ei voida kohdistaa ylimääräistä verorasitusta. Tämän vuoksi oikaisuerien vähentäminen tulee sallia kaikissa niissä tilanteissa, joissa veron peruste on tosiasiallisesti muuttunut. Vastaavasti vähennettävän arvonlisäveron tulee vastata sitä määrää, joka myyjälle on suoritettu, eikä verovelvolliselle saa syntyä perusteettomia veroetuksia liian suurien vähennysten takia.

Oikaisuerien arvonlisävero-kohtelua on täsmennetty jo runsaasti sekä kansallisessa oikeuskäytännössä että EU:n tasolla. Erialaisten tulkintaongelmien syntyminen on kuitenkin yhä mahdollista, jonka vuoksi aiheen tutkiminen voi olla aiheellista myös tulevaisuudessa. Uusia tulkintaongelmia voi edelleen syntyä, sillä oikaisueriin rinnastettavia eriä on monenlaisia. Lisäksi oikaisuerien aiheita on käsitelty oikeuskäytännössä vielä viime vuosinakin eli tulkintaongelmia voi olla ratkaistavana myös lähitulevaisuudessa. Aiheeseen liittyvän oikeuskäytännön seuraaminen on tärkeää, koska oikeuskäytännössä voidaan antaa uusia tai täsmentäviä tulkintoja oikaisueriin liittyen. Oikeuskäytännön lisäksi on tärkeää seurata lainsäädännössä tapahtuvia muutoksia, jotka ovat mahdollisia sekä arvonlisäverolain että arvonlisäverodirektiivin osalta.

Lähteet

Aarnio, A. (1998). Mitä seuraavaksi? *Lakimies*, 6–7/1998, s. 983–991.

Aarnio, A. (2006). *Tulkinnan taito: ajatuksia oikeudesta, oikeustieteestä ja yhteiskunnasta*. Alma Talent Oy.

Colliander, T. (2022). Myyntisaamisten luottotappiot. *Tilisanomat*, 1/2022, s. 12.

Engelberg, M., Hupli, T. & Villa, S. (2022). *Velkakonversio: mahdollisuus lisäarvoon omistajille ja velkojille*. Alma Talent Oy.

EV 50/1996 vp. Eduskunnan vastaus hallituksen esitykseen laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta.

HE 96/1990 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle liikevaihtoverolaiksi.

HE 203/1992 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta.

HE 88/1993 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle arvonlisäverolaiksi.

HE 283/1994 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle arvonlisäverolain muuttamisesta.

HE 39/1996 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi arvonlisäverolain muuttamisesta.

HE 20/2013 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle sähkö- ja maakaasumarkkinoita koskevaksi lainsäädännöksi.

HE 110/2016 vp. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi arvonlisäverolain ja verotusmenettelystä annetun lain 15 c §:n muuttamisesta.

Helminen, M. (2022, 7. marraskuuta). *EU-vero-oikeus*. Alma Talent Oy.

Hiltunen, A. (2020, 7. huhtikuuta). Miten myyntisaamisten osto poikkeaa niiden factoring-rahoituksesta? *Collector bank*. Noudettu osoitteesta <https://blog.collector.fi/miten-myyntisaamisten-osto-poikkeaa-niiden-factoring-rahoituksesta>

Hirvonen, A. (2011). *Mitkä metodit? Opas oikeustieteen metodologiaan*. Yleisen oikeustieteen julkaisuja.

Huovila, M. (2005). Oikeuslähdeoppi ja oikeudellinen argumentaatio rikostuomion perusteluissa. Teoksessa rikostuomion perusteleminen (s. 13–99). Hakapaino Oy. Noudettu osoitteesta <https://oikeus.fi/hovioikeudet/helsinginhovioikeus/fi/index/julkaisut/rikostuomionperusteleminen.html>

Juanto, L., Punavaara, A. & Saukko, P. (2018). *Arvonlisäverotus ja muu kulutusverotus* (yhdeksäs, uudistettu painos). Alma Talent Oy.

Juusela, J. (2018). Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. *Defensor Legis*, 4/2018, s. 449–467.

Kaisanlahti, T. & Leppiniemi, J. (2020). *Oikeat ja riittävät kirjaukset* (kahdeksas, uudistettu painos). Alma Talent Oy.

Kallio, M., Lindholm, M., Ojala, M., Säskilahti, J., Takalo, T. (2020). *Arvonlisäverotus 2020*. Edita Publishing Oy.

Kemppinen, H. & Siro, J. (2018). Oikeuskäytäntöön viittaaminen korkeimman oikeuden ennakkopäätöksissä. *Lakimies*, 5/2018, s. 493–515.

- Kirjanpitolautakunta. (2017, 31. lokakuuta). Yleisohje arvonnäveron kirjaamisesta. Noudettu osoitteesta <https://kirjanpitolautakunta.fi/-/yleisohje-arvonnäveron-kirjaamisesta-31-10-2017->
- Knuutinen, R. (2014). Oikeus, talous ja tiede - tarkastelua vero-oikeudellisessa kontekstissa. Teoksessa P. Nykänen. & M. Urpilainen (toim.), *Yritys, omistaja ja verotus – Juhlajulkaisu Seppo Penttilälle*. Edita Publishing Oy.
- Knuutinen, R. (2015). Legaliteettiperiaate vero-oikeudessa. *Lakimies*, 6/2015, s. 811–833.
- Kukkonen, M. & Torkkeli, A. (2022). Osuuskuntien rooli ja osuuskuntaverotus vastuullisemman yritysverojärjestelmän kehittämisen näkökulmasta: onko tulevaisuus sittenkin osuuskuntien eikä osakeyhtiöiden? *Verotus*, 4/2022, s. 440–454.
- Könkkölä, M. & Linna, T. (2020). *Konkurssioikeus* (toinen, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Laitinen, J. & Nurmi, N. (2022) Insolvenssitilanteet arvonnäverotuksessa – osa 1. *Verotus*, 5/2022, s. 559–565.
- Malmgrén, M. & Myrsky, M. (2020) *Elinkeinotulon verotus* (viides, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Myrsky, M. (2011). *Ennakkopäätökset verotuksessa*. Alma Talent Oy.
- Myrsky, M. (2012). Ennakkopäätösten tulkinnan hyödyntämisen kysymyksiä. *Verotus*, 3/2012, s. 255–265.
- Myrsky, M. & Svensk, N. (2016). *Vero-oikeuden oppikirja*. Alma Talent Oy.
- Määttä, K. (2013a) Mietteitä verolain tulkinnasta. Teoksessa A. Mieho (toim.), *Vero ja finanssi Juhlakirja Matti Myrsky 60 vuotta*. Edita Publishing Oy.

- Määttä, K. (2013b). Liittymisperiaate – arvonlisäverotuksen ikuisuusongelma. *Verotus*, 4/2013, s. 366–375.
- Määttä, K. (2014). *Verolakien tulkinta*. Edita Publishing Oy.
- Määttä, K. (2015). *Arvonlisäverolain tulkintaongelmat*. Helsingin seudun kauppakamari.
- Määttä, K. (2021). Vahingonkorvauksen arvonlisäverokohtelu – Oikeuskäytäntö oikeustilaa täsmentämässä. *Verotus*, 4/2021, s. 425–432.
- Määttä, K. (2022a). Oikaisuera arvonlisäverolain 78 §:n valossa. *Verotus*, 2/2022, s. 148–159.
- Määttä, K. (2022b). Oman käytön arvonlisäverokohtelu – katsaus tavaroiden ja palvelujen omaan käyttöön arvonlisäverotuksessa. *Edilex-sarja* 2022/30.
- Nieminen, A., Anttila, R., Äärilä, L., Jokinen, M. & Pikkujämsä, M. (2022, 7. marraskuuta). *Arvonlisäverotus*. Alma Talent Oy.
- Niskakangas, H., Viitala, T. & Hokkanen, M. (2020). *Johdatus suomen verojärjestelmään* (neljäs, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Nyrhinen, R., Hyttinen, P. & Lamppu, K. (2019). *Arvonlisäverotus käytännössä* (kahdestoista, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Oikeusministeriö. (2013). *Lainkirjoittajan opas*. Noudettu osoitteesta <http://lainkirjoittaja.finlex.fi/6-euroopan-unionin-oikeus-osana-suomen-oikeusjarjestysta/6-3/>

- Ossa, J. (2020). *Yritystoiminnan verotus* (kolmas, uudistettu painos). Helsingin seudun kauppakamari.
- Patentti- ja rekisterihallitus. (2022, 18. marraskuuta). *Osuuskunta*. Noudettu osoitteesta <https://www.prh.fi/fi/kaupparekisteri/muutyrittymuodot/osuuskunta.html>
- Penttilä, S. & Vahtera, V. (2015). Osuuskunta yhteisömuotona ja sen ylijäämänjaon verotuksen uudistaminen. *Defensor Legis*, 3/2015, s. 470–487.
- Pikkujämsä, M. (2011). Suoritushäiriöiden alv-ongelmia. *Verotus*, 2/2011, s. 133–148.
- Raitio, J. & Tuominen, T. (2020). *Euroopan unionin oikeus* (toinen, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Saarnilehto, A. & Annola, V. (2018). *Sopimusoikeuden perusteet* (kahdeksas, uudistettu painos). Alma Talent Oy.
- Sirpoma, P. & Tannila, E. (2014). *Arvonlisäverotus käytännönläheisesti*. Helsingin seudun kauppakamari.
- Tepora, J. (2022). *Rahoitusmuodot ja vakuudet* (toinen painos). Helsingin seudun kauppakamari.
- Terra, B. & Kajus, J. (2021) *A Guide to the European VAT Directives Introduction to European VAT 2021 Volume 1 & 2*. IBFD Publications USA, Incorporated.
- VaVM 76/1992 vp. Valtiovarainkunnan mietintö n:o 76 hallituksen esityksen johdosta laeiksi elinkeinotulon verottamisesta annetun lain ja konserniavustuksesta verotuksessa annetun lain muuttamisesta.

VaVM 69/1993 vp. Valtiovarainkunnan mietintö n:o 69 hallituksen esityksen johdosta arvonlisäverolaiksi.

VaVM 12/1996 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä arvonlisäverolain muuttamisesta.

VaVM 13/2016 vp. Valtiovarainvaliokunnan mietintö hallituksen esityksestä laeiksi arvonlisäverolain ja verotusmenettelystä annetun lain 15 c §:n muuttamisesta.

Verohallinto. (2003). Verohallituksen kannanottoja yritysverokysymyksiin. (Dnro 1531/345/2003). Noudettu osoitteesta https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48081/verohallituksen_kannanottoja_yritysvero/

Verohallinto. (2010). Arvonlisäverollisen toiminnan lopettaminen ja konkurssi. Noudettu osoitteesta https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48656/arvonlisaverollisen_toiminnan_lopettami/

Verohallinto (2017). Vahingonkorvaus ja vahingonkorvauksen luonteinen erä arvonlisäverotuksessa. (Dnro A122/200/2015). Noudettu osoitteesta https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48609/vahingonkorvaus_ja_vahingonkorvauksen_l/

Verohallinto (2019a). Rakentamispalvelun myynti ja oma käyttö arvonlisäverotuksessa. (Dnro VH/2151/00.01.00/2018). Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/77184/rakentamispalvelun-myynti-ja-oma-kayttö-arvonlisäverotuksessa/>

Verohallinto (2019b). Oman käytön ja alivastikkeellisten luovutusten arvonlisäverotus. (Dnro VH/4529/00.01.00/2019). Noudettu osoitteesta

<https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/47899/oman-kayton-ja-alivastikkeellisten-luovutusten-arvonlisaverotus/>

Verohallinto (2019c) Bonusten verotus. (Dnro VH/1792/00.01.00/201). Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48186/bonusten-verotus/>

Verohallinto (2020). Saamisten arvonalenemisten vähennyskelpoisuus elinkeinotulon verotuksessa. (Dnro VH/8342/00.01.00/2020). Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48615/saamisten-arvonalenemisten-vahennyskelpoisuus-elinkeinotulon-verotuksessa3/>

Verohallinto (2022a). Ennakkoratkaisun hakeminen keskusverolautakunnalta. Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/tietoa-verohallinnosta/yhteystiedot-ja-asiointi/yksikot-ja-hallinto/ennakkoratkaisun-hakeminen-keskusverolautakunnalta/>

Verohallinto (2022b). Osuuskunnan ja sen jäsenen verotuksesta. (Dnro VH/2873/00.01.00/2022). Noudettu osoitteesta <https://www.vero.fi/syventavat-vero-ohjeet/ohje-hakusivu/48011/osuuskunnan-ja-sen-jasenen-verotuksesta4/#4.6-ylijaamänpalautus-jasenen-arvonlisaverotuksessa>

Wikström, K., Ossa, J & Urpilainen, M. (2015). *Ver-oikeuden yleiset opit*. Helsingin seudun kauppakamari.

Oikeustapausluettelo

Keskusverolautakunta:

KVL 1998/41

KVL 2001/45

KVL 2004/38

KVL 2007/30

KVL 2020/45

KVL 2022/16 (ei lainvoimainen)

Kirjanpitolautakunta:

KILA 1932/9.12.2014

Korkein hallinto-oikeus:

KHO 5.2.1973, T. 469 (ei julkaistu)

KHO 30.4.1975 T. 1782 (ei julkaistu)

KHO 3.2.1977 T. 404

KHO 4.11.1985 T. 5006

KHO 26.10.1995 T. 4335

KHO 1995-B-573 (ei julkaistu)

KHO 1997:69

KHO 24.9.1998 T. 1952

KHO 1999:53

KHO 1999:54

KHO 29.12.2000 T. 3403

KHO 29.12.2000 T. 3397

KHO 30.03.2001 T. 651

KHO 2002:14

KHO 31.12.2007 T. 3511 (ei julkaistu)

KHO 23.8.2011 T. 2341

KHO 2014:190

KHO 2014:192

KHO 2014:199

KHO 2017:164

KHO 2018:26

KHO 2018:69

KHO 2020:154

KHO 2021:21

Euroopan unionin tuomioistuin:

C-317/94 Elida Gibbs

C-330/95 Goldsmiths

C-48/97 Kuwait Petroleum

C-380/99 Bertelsmann

C-427/98 Komissio v. Saksa

C-398/99 Yorkshire Co-operatives

C-277/05 Société thermale d'Eugénie-les-Bains

C-588/10 Kraft Foods Polska

C-107/13 FIRIN

C-337/13 Almos Agrárkülkereskedelmi

C-219/13 K Oy

C-209/14 NLB Leasing

C-404/16 Lombard Inगतlan Lízing

C-246/16 Enzo Di Maura

C-396/16 T-2

C-242/18 UniCredit Leasing

C-146/19 SCT

C-684/18 World Comm Trading Gfz

C-324/20 X-Beteiligungsgesellschaft